ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΧΡ. ΚΟΝΤΑΞΑΚΗΣ

ΑΤΤΙΚΗ ΙΡΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ 34

ΕΤΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑΙ τῇ 1ῃ Μαΐου 1901 | ΑΡΙΘ 9

ΠΟΛΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

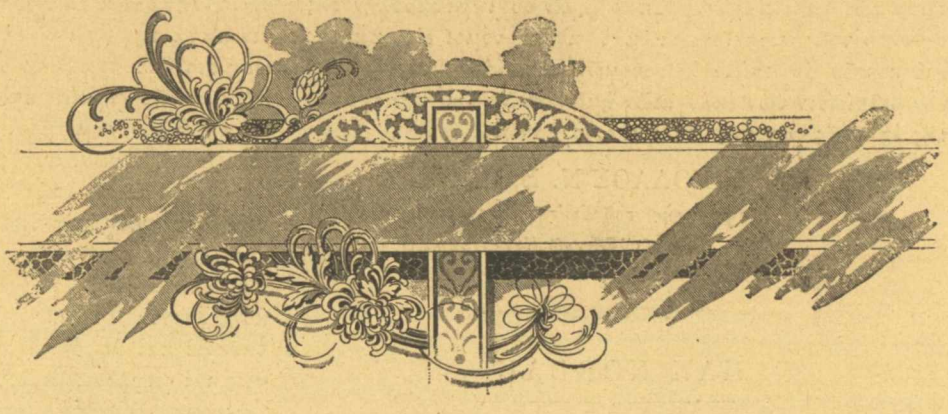

Πολιτεία εἶνε ἡ νομικὴ προσωποποίησις τοῦ κυριάρχου λαοῦ ἐν τοῖς πολιτεύμασι, ἅτινα ἐρείδονται ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης. Λαὸς δὲ εἶναι ὑπὸ τὴν ἔνοιαν ταύτην οὐχὶ μόνον τὸ σύνολον τῶν νῦν ὑπαρχόντων πολιτῶν, ἀλλὰ τὸ σύνολον τῶν παρελθουσῶν· τῶν νῦν καὶ τῶν μελλουσῶν γενεῶν· αἱ γενεαὶ παρέρχονται ἀλλὰ ἡ πολιτεία —δὲν λέγω τὸ πολίτευμα — μένει ἡ αὐτὴ ὅπως ὁ ποταμὸς φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἔχει ἰδίαν ὕπαρξιν καίτοι τὰ νάματα αὐτοῦ παρέρχονται. Ἡ παραβολὴ αὕτη εἶναι τοῦ Ἀριστοτέλους: «τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν καίπερ αἰεὶ τῶν μὲν ῥθειρομένων τῶν δὲ γινομένων ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς καὶ κρήνας τὰς αὐτάς, καίπερ αἰεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος τοῦ δ' ὑπεξιόντος.» Οἱ ἄνθρωποι, αἱ γενεαὶ γεννῶνται, ἀποθνήσκουσιν ἀλλὰ ἡ πολιτεία μένει ἡ αὐτή. Εἶναι τὸ στέλεχος ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποίου γεννῶνται καὶ ἀποθνήσκουσι τὰ φύλλα. «Οἷη περ φύλλων γενεή, λέγει ὁ Ὅμηρος, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν. Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ θ' ὕλη τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη· ὡς ἀνδρῶν γενεὴ ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.» Καὶ ὅπως τὸ στέλεχος εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναζωογονεῖ τὰ φύλλα μεταβιβάζων αὐτοῖς τοὺς ζωογόνους χυμούς, καὶ ὅπως φύλλα ὑγιῆ δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἐὰν μὴ καὶ τὸ στέλεχος ἦ τοιοῦτον, οὕτω καὶ πολῖται ὄντως εὐτυχεῖς δὲν ὑφίστανται ἄνευ τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ ζωογόνου τούτου στελέχους, τῆς πολιτείας. Διὰ τοῦτο ἡ κοινὴ εὐημερία εἶναι προτιμοτέρα τῆς καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν. Εὐτυχῶν πολίτης ἐν κακοτυχούσῃ πολιτείᾳ, ὅπως ἔλεγεν ὁ Περικλῆς ἐν τῷ ἐπιταφίῳ αὐτοῦ, κινδυνεύει νὰ συναπολεσθῇ, ἐνῷ τοὐναντίον κακοτυχῶν ἐν εὐτυχούσῃ πολιτείᾳ, πολλῷ μᾶλλον διασῴζεται. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἄμεσον συμφέρον τοῦ πολίτου εἶναι διάφορον τοῦ διαρκοῦς συμφέροντος τῆς πολιτείας, δὲν ἕπεται ὅτι οἱ πολῖται οἱ νῦν ζῶντες δύνανται νὰ παραβλέψωσι τὸ ἐν τῷ μέλλοντι σύμφορον τῇ πολιτείᾳ καὶ νὰ θυσιάσωσι τὴν τοῦ κοινοῦ οἴκου εὐημερίαν, τὴν εὐημερίαν τῶν μελλουσῶν γενεῶν εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον. Ὁ μέγας τῆς Γαλλίας φιλόσοφος καὶ ἱστορικός, ὁ Taine, ὁ δεινὸς τῶν origines de la France contemporaines συγγραφεύς, παραβάλλει τὴν πολιτείαν πρὸς ἵδρυμα τοῦ ὁποίου ἑκάστη γενεὰ ἔχει τὴν ἁπλῆν ἐπικαρπίαν· ἑκάστη γενεὰ εἶναι ἁπλῶς πρόσκαιρος ἐπικαρπωτὴς καὶ ὑπεύθυνος χειριστὴς πολυτίμου καὶ ἐνδόξου περιουσίας ἣν παρέλαβεν ἐκ τῆς προηγηθείσης γενεᾶς, ὅπως τὴν μεταβιβάσῃ εἰς τὴν μέλλουσαν. Ἐν τῷ εὐεργετικῷ τούτῳ ἱδρύματι, ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἅπαντες οἱ πολῖται, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, προσέφερον τὴν ἑαυτῶν προσφορὰν ἀρίδηλον ἔχοντες σκοπόν, προσέφερον ὑπὸ ὅρον ὡρισμένον, τοὐτέστιν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι τὸ ἵδρυμα θὰ μείνῃ ἀκέραιον. Ἐὰν λοιπὸν εἷς τῶν ἐπικαρπωτῶν διακινδυνεύει τὴν παρακαταθήκην ἥτις τῷ ἐνεπιστεύθη, ἁμαρτάνει οὐχὶ μόνον ἀπέναντι ἁπάντων τῶν προγόνων τῶν ὁποίων καταπατεῖ τὰς θυσίας, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῶν μελλουσῶν γενεῶν ὧν ματαιοῖ τὰς ἐλπίδας. Οὕτω λοιπὸν ὁ πολίτης ὀφείλει ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἅπασαν τὴν κοινότητα, οὐχὶ μόνον ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Τὸ κοινὸν συμφέρον ὁρώμενον ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου σημείου, ἰδοὺ ὁ σκοπὸς ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ πάντα πρέπει νὰ ὑποχωρῶσιν.

Παρὰ τοῖς σημερινοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς ὁ πολίτης ἐξασκεῖ τὰ ἱερὰ ταῦτα καθήκοντα διὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ· δὲν βουλεύεται, δὲν ἀσχολεῖται περὶ τὰς ἀρχὰς οὐδὲ δικάζει, τοὐλάχιστον κατὰ γενικὸν κανόνα. Ἔχει ὅμως λάβει τὴν ἐντολὴν παρὰ τῆς πολιτείας νὰ διορίζῃ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐκείνους οἵτινες θὰ ὦσιν οἱ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἄγρυπνοι φύλακες, οἱ τοῦ ἱεροῦ τῆς κοινότητος θησαυροῦ ἐπόπται καὶ διαχειρισταί. Ἐὰν χρηστοὶ ἐκλέγωνται δημόσιοι λειτουργοὶ καὶ ἐκ χρηστῶν πολιτῶν οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ θρησκευτικά, τὰ ἠθικά, τὰ πολιτικὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα, θὰ προστατεύονται, καὶ τἀνάπαλιν εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ θρησκεία, ἠθική, πατριωτισμὸς ἐν διεφθαρμένῃ πολιτείᾳ καὶ ὑπὸ διεφθαρμένων δημοσίων λειτουργῶν διοικουμένῃ.

Πᾶς τις ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ τρόπου τῆς βελτιώσεως τῶν δημοσίων πραγμάτων παρ' ἡμῖν ἐφείλει νὰ ἐρωτήσῃ ἐν πρώτοις, ὅπως ὁ Αἰσχύλος ἐν τοῖς βατράχοις τοῦ Ἀριστοφάνους: «Τὴν πόλιν νῦν μοι φράσον πρῶτον, τίσι χρῆ-

ται· πότερα τοῖς χρηστοῖς ; » Ἐὰν δὲ λάβῃ ἀρνητικὴν ἀπάντησιν, ἐὰν μάθῃ ὅτι, ἐκτὸς πολλῶν ἐξαιρέσεων εὐτυχῶς, «τῶν πολιτῶν θ' οὓς μὲν ἴαμεν εὐγενεῖς καὶ σώφρονας ἄνδρας ὄντας καὶ δικαίους καὶ καλούς τε κἀγαθοὺς προσελοῦμεν, τοῖς δὲ πονηροῖς κἀκ πονηρῶν εἰς ἅπαντα χρώμεθα», τότε ὀφείλει νὰ ὑποδείξῃ ὡς θεραπείαν τῶν κακῶς ἐχόντων παρ' ἡμῖν οὐχὶ μεταβολὴν τῆς καθόλου νομοθεσίας, διότι καὶ καλοὶ νόμοι εἰς κακοὺς ὑπὸ κακῶν δημοσίων λειτουργῶν μεταβάλλονται, ἀλλὰ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκλογικῶν ἡμῶν ἠθῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν τῆς πολιτείας ὀργάνων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΣ

Ὑφηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

MAX NORDAU

ΕΝ ΒΛΕΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΟΠΙΣΩ

Ἀπερχόμενος ἀπὸ βεροληνείου τινὸς συναναστροφῆς, ἐνῷ ὁ γυναικεῖος καὶ ἀνδρικὸς ἐγωϊσμὸς μετεχειρίζετο ὅλας τὰς λεπτομερείας, ψευδεῖς καὶ ἀνοήτους τέχνας πρὸς ἐπιβολὴν καὶ γοητείαν, ἐν ᾗ καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ φιλόσοφος, συνομιλοῦντες ἦσαν ὑπὸ τὸ βλέμμα τόσου χονδροῦ ἑκατομμυριούχου, ἔνθα τέλος τὰ ἠλιθιότερα καὶ μικρολογώτερα αἰσθήματα ἐξεδήλουν ἐν ἀηδεῖ χάριτι καὶ κομψότητι, τὸν ἀνοητότερον ἐγωϊσμόν, ἐσκεπτόμην ἐπανελθὼν οἴκαδε, πρὸς τί ἡ τόση ἐνόχλησις τῆς ἐσπερίδος, διατί νὰ χάσω τὴν ἡδονὴν τοῦ ὕπνου διὰ ν' ἀναπνεύσω τὸν ἀέρα, ὃν ἐμόλυναν τόσοι γελοῖοι· καὶ κατὰ τί ὠφελήθην ἢ ηὐχαριστήθην. Ἀπολύτως οὐδὲν εὐχάριστον δὲν ἀπεκόμισα ἐκτὸς τῆς ἀηδίας. Καὶ ἠσθανόμην ἐμαυτὸν ἐξηυτελισμένον, διότι ἑκουσίως ἔλαβον μέρος εἰς *διασκέδασιν*, ἥτις εἶχεν τάηδῆ στοιχεῖα τῆς βλακώδους καὶ ἐγωϊστικῆς ἀμοιβαίας ἐνοχλήσεως.

Ἐνῷ ἐσκεπτόμην ἐκ τῆς γελοίας συναναστροφῆς τὰ παισιότερα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀῤῥνης τὸ βλέμμα μου ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ μικροσκοπίου, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ γραφείου μου ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας. Μοὶ ἐφάνη ὡς ἡ Φρύνη γυμνὴ πρὸ τῶν Ἀθηναίων δικαστῶν, νὰ μοὶ λέγῃ: Ἰδὲ καὶ κατόπιν καταδίκασέ με, ἐὰν ἔχεις τὸ θάῤῥος! Καὶ ἀμέσως ἠγέρθη ἐν ἐμοὶ φωνὴ ὑπὲρ τῆς Ἀνθρωπότητος, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα, μακρὰν τῆς ἠλιθιότητος τῆς βεροληνείου, εἶχε τὴν ἔμπνευσιν νὰ ἐπινοήσῃ τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἐργαλεῖον, διὰ νὰ ἐκταθῶσι καὶ μεγεθυνθῶσι τὰ ὅρια τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, δι' οὗ παρίστανται τὰ μικρὰ μόρια τῶν κυττάρων εἰς τὸν πυρῆνα τῶν ὁποίων ἐγκλείεται τὸ μυστικὸν τῆς ζωῆς, δι' ὧν εὑρύνεται μέγας ὁ μικροσκοπικὸς ὁρίζων τῶν γνώσεών μας.

Ἀπὸ τοῦ μικροσκοπίου, τὸ βλέμμα ἔφερον εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ἐν ᾗ συνήντησα τὸ ὄνομα τοῦ Thomson καὶ τοῦ Helmholtz καὶ ἐσκέφθην ἐπὶ τῶν λεγομένων μυστικῶν τῆς φύσεως. Ἡ φύσις δὲν ἔχει μυστικά, ἀλλ' ἐπιτελεῖ τούναντίον τὰ ἔργα της ἐν πλήρει εἰλικρινείᾳ, σαφῶς, πλήρη φωτὸς καὶ ἤχων καὶ διαφόρων φαινομένων πρὸ τῶν σκέψεων ἡμῶν αἵτινες ἔχουν τὴν ἀδυναμίαν νὰ μὴ τὰ ἐννοῶσι. Καθὼς οἱ γονεῖς δύναντι νὰ ὁμιλῶσι περὶ διαφόρων πραγμάτων πρὸ τῶν μικρῶν αὐτῶν τέκνων, τὰ ὁποῖα δὲν νοοῦσιν εἰμὴ λέξεις τινας ἐκ τῆς ὁμιλίας των, οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκτυλίσσει πρὸ ἡμῶν τὰ γεγονότα αὐτῆς, ὧν μόλις ὀλίγα κατωρθώσαμεν νὰ νοήσωμεν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα διὰ πόσης διανοητικῆς ἐργασίας, διὰ πόσων μόχθων κατεκτήθησαν καὶ πόσοι πνευματικοὶ ἀγῶνες δὲν ἐβασάνισαν τὴν σκεπτομένην ἀνθρωπότητα διὰ νὰ ῥθάσῃ εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐὰν ὁ Πυθαγόρας π.χ. ἔζη καὶ συνωδεύετο ὑπὸ ἁρμοδίων σορῶν ἀνὰ τὰ μουσεῖα τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας καὶ ἐμέτρα τὸ φῶς ἢ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἢ τὸν χημισμόν, θὰ ἔμενε κατάπληκτος πρὸ τῶν εὑρέων ὁριζόντων, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ υἱὸς τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ὅστις ἐγνώριζε τόσα πράγματα καὶ ὅστις ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ ζητῇ ὑπὸ τὰ φυσικὰ φαινόμενα τὰς ἁπλᾶς καὶ ὡρισμένας σχέσεις τῶν ἀριθμῶν. Ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες πρὸ ἁπλουστάτου τινὸς φαινομένου τῆς ὁράσεως ἢ τῆς ἀκοῆς ἔμενον ῥεμβώδεις καὶ σκεπτικοί, δὲν ἦσαν βεβαίως ὀκνηροὶ καὶ ἀφρόντιδες ἄνθρωποι, ἀλλ' ἦσαν ἠθικοί, βαθεῖς καὶ μεγάλοι, διότι δὲν ἱκανοποίουν τὰς χυδαίας ὀρέξεις των, ἀλλὰ τὰς λεπτοτέρας αἰσθήσεις ἡμῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν γνῶσιν. Εἶνε ἀπόλαυσις ὑψίστη ἐκείνη ἣν αἰσθανόμεθα ἀνακαλύπτοντές τι, ἡ δὲ κραυγὴ τοῦ Ἀρχιμήδους «Εὕρηκα!» ἀντηχεῖ καλλίτερον διὰ μέσου τῆς ἱστορίας ἀπὸ τὴν φαιδρὰν κραυγὴν τοῦ μεθύσου ἐραστοῦ ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς πολυφιλήτου ἐρωμένης του, ἡ δὲ βωβὴ φρίκη τοῦ Νεύτωνος, βλέποντος τὰ πολύτιμα χειρόγραφα αὐτοῦ κατεστραμμένα ὑπὸ τοῦ κυναρίου αὐτοῦ ἀνατρέψαντος τὸν λύχνον του, προὐκάλεσε βεβαίως τὴν αὐτὴν συγκίνησιν, οἵαν ἠσθάνθη καὶ ὁ Ναπολέων κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ Βατερλῶ.

Παρὰ τοὺς φυσικοὺς ἀστρονόμους καὶ φυσιοδίφας, τὸ βλέμμα ὀλισθαῖνον ἔῤῥασεν εἰς τοὺς φιλοσόφους. Οἱ Feehner, Läuge, Wundt, Zelles, Spenser, Bain, Mill, Taine, Ribot, παρίσταντο ὡς ὀπτασία τοῦ Μάκβεθ, ὁ θίασος τῶν ὡπλισμένων καὶ ἐστεμμένων τούτων βασιλέων καὶ κατακτητῶν τῶν ἀπεράντων πνευματικῶν χωρῶν, τῶν νικητῶν τούτων τῶν φρικωδῶν προλήψεων, καὶ μοὶ ἐφαίνοντο ὡς ὑπέροχοι συγγενεῖς. Διότι πάντες ἡμεῖς, οἵτινες ζῶμεν ἐν τῇ διανοητικῇ μορῥῥώσει τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ ὀφείλομεν τὴν πρόοδον εἰς τοὺς βασιλεῖς τούτους τοῦ πνεύματος, οἵτινες εἰργάσθησαν ὡς γίγαντες δι' ἡμᾶς, ὡς πρόγονοι φροντίζοντες διὰ τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν ἀπογόνους.

Ἰδὼν δὲ κἀγὼ τὸν «Προϊστορικὸν ἄνθρωπον» τὸν Lubbock, διέτρεξα νοερῶς εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐσκεπτόμην εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς φυσικῆς του ἀγριότητος μέχρι τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὰς ὑλικάς του ἐφευρέσεις, εἰς τὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτοῦ προόδους. Ὁποῖον ἄθροισμα ψυχικῆς εὐγενείας, πίστεως εἰς τὰς πεποιθήσεις καὶ ὕψους αἰσθημάτων εἶνε ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος! Βεβαίως οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουν πολέμους, ἀδικίας, ψεύδη, φρικαλεότητας, ἐν τῷ μέσῳ ὅμως αὐτῶν, ὁποῖος ἡρωϊσμὸς ἀφιλοκερδείας καὶ ἀγάπης τοῦ πλησίον δὲν διέλαμψε; Πόσον αἷμα δὲν ἐχύθη μαρτυρικόν, εὐγενὲς καὶ γενναῖον ὑπὲρ πεποιθήσεων, ὑπὲρ ἰδεῶν, ὑπὲρ τῆς προόδου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἱκανοποιήσεως ἠθικῆς καὶ μετὰ θάνατον; διότι πλεῖστοι τῶν ἡρώων ἀπέθανον ἀθέατοι, θεατοὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μόνον βλέμμα τῶν ἡρώων, οἵτινες ἀπέθανον διὰ τὸν εὐγενῆ πόθον καὶ τὴν ἀριστοκρατικὴν ἰδέαν τοῦ δικαιώματος, ὅπως ἀναπνέουν εἰς ἀτμοσφαῖραν ἀληθείας, ὅπως συμφωνοῦσιν τὰς πράξεις αὐτῶν μὲ

τὰς κρίσεις, ὅπως ἐκφράζωσιν ὑψηλοφώνως τὰς ἐνδομυχωτέρας τῆς ψυχῆς των σκέψεις, ὅπως καταστῶσι κτῆμα ὅλων μίαν εὑρεθεῖσαν γνῶσιν.

Ἀλλὰ δὲν εὑρίσκει τις εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὰ μεγάλα γεγονότα τὴν εὐγενῆ καλλονὴν τῆς ἀνθρωπότητος· ἡ καθ' ἡμέραν ζωὴ βρίθει μικρῶν εὐγενῶν πράξεων ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης, ὡς αἱ συστάσεις τῶν νοσοκομείων καὶ τῶν προστατευτικῶν ἑταιρειῶν κλπ.

Τὸ πᾶν λοιπὸν ὁμιλεῖ καὶ ὑπενθυμίζει τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ τέχνῃ, τῇ πολιτικῇ, μολονότι οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἀτυχῶς τὴν μειονοψηφίαν. Οἱ πολλοὶ μισοῦσι τὴν μειοψηφίαν ταύτην καὶ τὴν κατεδίωξαν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία, καὶ ἡ θλιβερὰ αὕτη σκέψις μοὶ ὑπενεθύμισε τὴν βεροληνειον πάλιν συναστροφήν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι αἱ ὑψηλαὶ ἀρεταὶ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἀνήκουν εἰς τοὺς ὀλίγους ἐξκιρετικῶς, ἀλλὰ μεταδίδοντκι κατ' ὄγκον εἰς τὰς γενεὰς μετὰ τῆς ζωῆς, ὡς δύνατκί τις θεωρητικῶς ν' ἀποδείξῃ ἐὰν λάβῃ συνήθεις τινὰς ἀνθρώπους καὶ μετὰ ναυάγιον τοὺς ἀφήσῃ ὡς Ροβινσῶνας ἐπὶ ἐρήμου τινὸς νήσου. Θὰ ἴδῃ ὅτι κατ' ἀνάγκην θ' ἀναπτυχθῶσιν οὗτοι εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸν πολιτισμόν, μόνοι οὗτοι δημιουργοῦντες αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐνόντων κατ' ἀνάγκην. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἕκαστος ὑγιής, ἀναπτυγμένος, ἔχει τὸ σπέρμα μεγάλου προμάχου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται εἰ μὴ ὁ ἐξαναγκασμός, ὅπως γείνῃ τοιοῦτος, καθὼς ἐὰν ἀντιστρέψετε δένδρου τινὸς τὸν κλάδον καὶ τὸν βυθίσετε εἰς τὴν γῆν θ' ἀναγκασθῇ ν' ἀναθάλλῃ νέον δένδρον, ἀντλοῦν τὴν ζωὴν ἐκ τοῦ ἐδάφους.

Οὕτως ἡ βεροληνειος συνάθροισίς μου, μοὶ ἐφαίνετο ἀλλοία, διότι δὲν ἔβλεπον πλέον εἰς αὐτὴν ἀνοήτους, ἐγωϊστὰς καὶ ματαιοδόξους, ἀλλὰ τάλαντα ἀγνώριστα, Βρούτους ὑποκρινομένους τὸν ἠλίθιον καὶ μεγάλους ἄνδρας, οἵτινες θὰ ἐπανίδρυον τὸν πολιτισμόν μας, ἐὰν οὗτος πρὸς στιγμὴν κατεστρέφετο. Βαθὺς ἔρως καὶ βαθὺς θαυμασμὸς μὲ συνεκράτουν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα διαρκέσαντες μέχρι τῆς ἐπανόδου μου—μετᾳξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Σ. Ζ.

«ΑΡΜΟΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ»

ΧΑΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

Τὴν ἔβλεπε νὰ μεγαλόνῃ καὶ ἕνα ῥεῦμα παιδικῆς χαρᾶς ἔννοιωθε νὰ διατρέχῃ ὅλο τὸ σῶμά του.

Ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰσήρχετο στὸν δέκατον καὶ ἕκτον Ἀπρίλιον, καὶ ἡ φύσις ἐσκόρπιζε μ' ἁπλοχεριὰ ἐπάνω της τὰ δῶρα, ὅλα της τὰ χαρίσματα γιὰ νὰ τὴν προικίσῃ —προῖκα βασιλικήν.

Τὰ μάτια της—μάτια μαῦρα καὶ μεγάλα—ἐπρόδιδαν ἀμέσως, πῶς ἔκλειγαν μέσα τους ὅλο ἐκεῖνο τὸ γλυκὺ φῶς, ποῦ μπορεῖ νὰ βάλῃ τὴ σπίθα του καὶ στὴν πλέον ἀνάῤῥηστον καρδίαν.

Τὰ μαλλιά της χρυσοπερίχυτα καὶ ἄφθονα, περιέστεφαν μὲ χάριν ἀμίμητον τὸ παρθενικόν της μέτωπον, τὸ ἀντικατωπτρίζον ὅλην τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς της, τὸ ἁπαλώτερον, τὸ λευκότερον τοῦ γιασεμιοῦ ἀκόμη, ἐν ᾧ τὸ δροσερό της πρόσωπον καὶ τὸ ἀῤῥόπλαστο κορμί της, ἦσαν ἀπὸ 'κεῖνα, ποῦ μόνον 'στὰ παραμύθια ἀκούει κάνεις, ἢ τὰ βλέπῃ ζωγραφισμένα σὲ κανενὸς ἔξοχου ζωγράφου τὴν εἰκόνα.....

Κατάντικρυ τέτοιας νύφης, τέτοιας νεράϊδας πεντάμορφης, ἐκάθητο ἕνα δειλινὸ ἀνοιξιάτικο ὁ Γιῶργος, κι' ἔριπτε ἐπ' αὐτῆς βλέμματα λαθραῖα, βλέμματα γεμάτα τρυφερότητα καὶ ἔρωτα, ἐν ᾧ κάποιο μυστηριῶδες, σύσσωμον ἀνατρίχιασμα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸν κατελάμβανε. Τὴν ἐκύτταζε μὲ τὰ μάτια του ὑπερμέτρως ἀνοιγμένα, καὶ ἐνόμιζε πῶς ἐμπρός του ἀνοίγετο ὁ οὐρανὸς τῆς εὐδαιμονίας, ταξείδευε σὲ κόσμους ἄλλους, κόσμους εἰς τοὺς ὁποίους μονάχα ἡ καρδία εἰξεύρει νὰ ἐντυρῷ, σὲ κόσμους τέλος μακρυνοὺς πολύ, κρυμμένους ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ ὄμματα, ἐκεῖ ποῦ ἔχει θεμελιώσει τὸν μαγικόν της θρόνον ἡ ἄῤῥαστη, ἡ ἀτέλειωτη εὐτυχία τῆς ἀγάπης.....

— Γιὰ ἰδὲς μάτια χαριτοβλέφαρα! Γιὰ ἰδὲς ἐμορφιὰ ἀγγέλου! Ἐσκέπτετο μέσα του μὲ ἀγωνίαν! Νάνοιωσε τάχα πῶς ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἡ καρδιά μου ἄρχισε δυνατὰ νὰ χτυπᾷ μέσα στὰ στήθη μου;

Ὤ! διστάζω· εἶνε μικρὴ πολὺ ἀκόμα.

Ἡ Ἕλλη τώρα νὰ εἶχεν ἐννοήσει ἄραγε τὴν φλόγα, τὴν περιπάθειαν, τὴν μέθην τέλος αὐτήν, ποῦ προξενοῦσε κάθε βλέμμα της, κάθε της κίνημα; Νὰ εἶχε μαντεύσει τάχα τὸν ἀγῶνα ποῦ ἐκυριαρχοῦσε μέσα στὸ πνεῦμά του, τὴν πάλην ποῦ ἐβασίλευε ἀδιάκοπα μέσα στὴν πληγωμένην ψυχήν του;

Δυστυχῶς ὄχι!

Χθὲς μόλις εἶχεν ἀφήσει ἥσυχον τὸ συντακτικὸν καὶ τὴν γραμματικήν· πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχε ἀποπερατώσει τὸ σχολεῖον. Δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τὰς τριχυμίας, τὰς ἐναντιότητας τῆς ζωῆς, καὶ ἡ καρδιά της—ἀδιάφορη σὰν πεταλοῦδα—ἐπετοῦσε πρὸς πᾶν ὅ,τι ὡραῖον, ὅτι μεγάλο καὶ ἰδανικόν, ἔφανε μόνον νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀθῶας, τὰς παιδικάς της κλίσεις.

Τὸν Γιῶργο τὸν θεωροῦσε—καθὸ γείτονά της—ἄνθρωπον τοῦ σπιτιοῦ των, καὶ παραδίδετο ἄφοβα στὴν εὐχαρίστησιν νὰ βλέπῃ καὶ ἀκούῃ πρόσωπον τόσο σχετικὸν τῆς οἰκογενείας της.

Ἄλλο ὅμως αἴσθημα ἐδόνει τὰς χορδὰς τῆς καρδίας τοῦ Γιώργου, καρδίας μεγάλης, καρδίας ὁρμητικῆς πρὸς τὸν ἔρωτα. Ἀγαποῦσε τὴν Ἕλλην καὶ τὴν ἤθελε μιὰ μέρα ἰδικήν του.

Καὶ ἐπανελάμβανε πάντα, ὁσάκις ἐκάθητο μονάχος, λησμονημένος μέσα στὰ χαϊδέματα τοῦ νυχτομπάτη, στὴν σελληνόλουστην ἀγκάλη τῆς ἑσπέρας:

— Τὴν ἀγαπῶ, τὴν ἀγαπῶ πολύ.....

Τὰ χρόνια ἕνα μετ' ἄλλο ἐπέρναγαν, καὶ ὁ Γιῶργος ἄρχισε νὰ διεκβλέπῃ τὰ πράγματα πολὺ σοβαρώτερα τώρα. Τὸ θάῤῥος ἐκεῖνο, ποῦ τὸν ὤπλιζε προτήτερα, κι' ἂν ἦταν ὡριμωτέρα ἡ ἡλικία τῆς Ἕλλης, θὰ τῆς εἶχε χίλιες φορὲς ἕως τώρα τὸ μυστικὸ μαρτύριό του ξεμυστηρευθῇ, καὶ αὐτὸ σήμερα σιγὰ σιγὰ τὸν ἐγκατέλιπε!

Κι' ἐν ᾧ ἄλλοτε ἐσκέπτετο, πότε νὰ μεγαλώσῃ ἡ Ἕλλη, νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρόν του—τὸ γλυκὺ ὄνειρο τοῦ γάμου—ἔξαφνα μετεβλήθη ἀποτόμως! Ὅλο ἐκεῖνο τὸ περασμένο θάῤῥος, ὁλόκληρη ἡ προηγουμένη τόλμη του τὸν ἄφησαν γιὰ πάντα! Ἔγεινε δειλός, ὀλιγώτερον ὁμιλητικὸς μαζύ της, πρᾶγμα ποῦ μάταια κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀδυνατοῦσε νὰ ἐξηγήσῃ, καὶ τὸ ὁποῖον τὸν εἶχε σὲ μιὰν ἀνυπολόγιστην ἀπόγνωσιν βυθισμένα!

Πέρασαν ἕνα—δύο—τρία—τέσσερα χρόνια· ὁ εἰκοστὸς Μάης ἄνοιγε τάς φωτεινάς θύρας τῶν παραδείσων του, κι' ἔστρωνε μὲ ῥοδόφυλλα τὸν δρόμον, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τέλεια γυναῖκα πλέον τὴν Ἕλλην. Ἡ δὲ μεγάλη προῖκά της, καθὼς καὶ ἡ ξακουσμένη ὡμορφιά της, δὲν ἐβράδυναν νὰ συγκεντρώσουν σμῆνος ἐραστῶν τριγύρω της, ὅπως ὁ κρῖνος συγκεντρώνῃ τῶν μελισσῶν τὰ πλήθη τριγύρω στὰ εὐώδη πέταλά του.

Δὲν ἦτο ἡ πρώτη Ἕλλη· τὸ ἀνίδεο τὸ τρελλοκόριτσο ἐκεῖνο τῶν δεκαέξη χρόνων. Ὄχι. Τὸ ἐλεύθερο, ἡ πρόοδος τοῦ σημερινοῦ λεγομένου πολιτισμοῦ, ἡ εἴσοδος στοὺς χοροὺς καὶ συναυλίες, ποῦ ἔκαμνε κάθε τόσο ἡ μητέρα της, προσθέσατε, ὅπως εἴπαμε παραπάνω, καὶ τὰ πείσμονα βλέμματα τῶν νέων τῆς ἐποχῆς, κι' ἂν μπορεῖτε νὰ παραδεχθῆτε, πῶς ἦτο δυνατὸν ποτε ἡ Ἕλλη νὰ μὴ περηφανευθῇ γιὰ τὸν τόσον θρίαμβον, νὰ μείνῃ ἀπαθής, ἄτρωτη στὰς ἐπανειλημμένας ἐφόδους, καὶ νὰ μὴ κεντηθῇ ἡ καρδιά της γιὰ κάνένα ἀπὸ 'κείνους ποῦ τόσο συχνὰ τὴν ἐτρογύριζαν.

❀

Ἐν τοσούτῳ ὁ Γιῶργος ἐξακολουθοῦσε πάντα τὴν γνωστὴν, τὴν ἀνιαρὰν ἐκείνην ὁδόν. Ἠγωνία, ἐσφάδαζε, ἀνίσχυρος ν' ἀποδιώξῃ τὸ φάσμα τῆς.. ...δειλίας, τὸν ἐφιάλτην ἐκεῖνον τὸν βαρὺν, ποῦ ἔσφιγγε σφυκτὰ τὴν καρδιά του, καὶ ἔπνιγε τὴν φωνήν του!

Πολλὲς φορὲς ἐξέφρασε τὴν ἀγανάκτησίν του γιὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν θάρρους, κι' ἕνας πόνος ὑποκάρδιος ἐσπάραζε τὰ στήθη του!

Καὶ πόσες φορὲς δὲν τὴν ἐπλησίασεν τόσον, ὥστε τὰ ἄκρα τῶν χυμένων μαλλιῶν της, ἐθώπευαν ἁπαλὰ καὶ ἤρεμα τίς παρειές του, καὶ προξενοῦσαν εἰς αὐτὸν ἕνα ῥίγος ἄγνωστον, γλυκύτατον.....Πλὴν ἔξαφνα κάποια ἀνερμήνευτη ἰδέα, ἕνας στοχασμὸς παράδοξος, ξεμάκρυναν ἀμέσως τὸ ἕτοιμον νὰ ξεσπάσῃ ἀπὸ τὰ χείλη του κῦμα τῆς ἐρωτικῆς τρικυμίας!

— Νὰ στιγμὴ κατάλληλος ἐψιθύριζε· τί κάθουμαι ἔτσι ἀδρανής, ἐν ᾧ αὐτὴ πάντοτε μοῦ φέρεται πρόθυμη, χαρούμενη καὶ γελαστή.

Ἐμπρὸς λοιπὸν θάρρος καὶ ἀπόφασις.

Καὶ προσπαθοῦσε ὁ δύστυχος ν' ἀντλήσῃ δυνάμεις γενναιότητος, κι' ἔχωνε τὰ δάχτυλά του μέσα στὰ πυκνὰ μαλλιά του, κι' ἐσυλλογίζετο ὥρες ὁλόκληρες μήπως ἀνακαλύψῃ κἀνένα νέον τρόπον, ἀλλὰ μάταια!

Μία αἰφνιδία καὶ πάλιν σκέψις, κάποια ἀπόκρυφη ἀμριβολία ἐφόνευαν μονομιᾶς τὸν ἐνθουσιασμόν του, τὸν μέχρι φρενίτιδος ἀληθινῆς φθάνοντα!

Καὶ ἐσηκώνετο κι' ἔφευγε, χωρὶς προηγουμένως νὰ τῆς εἰπῇ μιὰ λέξι, ἐγύριζε στὸ σπίτι του τρελλὸς ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν, καὶ τὸ βράδυ ἔπεφτε στὸ κρεβάτι σὰν ἀλαφιασμένος νὰ κοιμηθῇ, ἐν ᾧ ἡ κόρη ποῦ ἐλάτρευε, παρουσιάζετο πάντα στὰ ὄνειρά του, καὶ τὸν ἐλίκνιζε μὲ τὸ τραγοῦδι τῆς ἀγάπης, καὶ τὸν ἐράντιζε μὲ τὸ μέθυ τῆς ἡδονῆς.....

❀

Ἐπὶ τέλους μιὰ μέρα, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς ἀμριταλαντεύσεις, ἐσηκώθη καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τῆς Ἕλλης, θωρακισμένος μὲ τὴν τελευταίαν, τὴν ὁριστικὴν πλέον ἀπόφασιν νὰ τῆς ἀνακοινώσῃ τὸν ἔρωτά του.

Τὴν εὑρῆκε μονάχη. Ἐμβῆκε κι' ἐκάθησε, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσῃ νὰ θίξῃ ἀπ' εὐθείας τὸ ζήτημα. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ τὴν ἐρωτᾷ ἀκροβολιστὰ γιὰ ἄλλα πράγματα. Τὴν ἐρώτησε δηλ. πῶς τῆς φάνηκε ἡ βραδυνὴ παράστασις στὸ θέατρο, ἂν ἦταν εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν προχθεσινὴν ἐκδρομήν τους, καὶ τέλος μετὰ πολλὰ βάσανα ἔστρεψε τὸν λόγον καὶ στὸ προκείμενον. Ἐξουσίασε πρὸς στιγμὴν τὴν ἐσωτερικὴν συγκίνησίν του, ἐσηκώθηκε ἀπ' τὸ κάθισμά του, ἐξανακάθησε πάλι, ἔπνιξε ἕνα βαθὺν στεναγμόν, κι' ἀφ' οὗ ἐξερροκκτάπιε δυὸ τρεῖς φορὲς, τῆς εἶπεν μὲ φωνὴν σιγαλή φωνὴν, χωρὶς χρῶμα:

= Πρὸ πολλοῦ ξέρεις Ἕλλη ἤθελα νὰ Σοῦ πῶ κάτι τι μυστικό, τὸ ὁποῖον τόσον μοῦ πλακώνει βαρειὰ τὴν καρδιὰ, ὥστε ἂν δὲν Σοῦ τὸ πῶ—

= Ἄ ναὶ ναὶ κατάλαβα Γιῶργο τί θέλεις νὰ μοῦ πῇς κατάλαβα. Διέκοψεν ἔξαφνα ἡ Ἕλλη μὲ μιὰ χαριεστάτην χειρονομίαν, πετῶσα ὅλη ἀπὸ χαράν.

Ναὶ εἶνε ἀληθινὸ αὐτὸ ποῦ ἔμαθες. Ἀγαπῶ πκράφορα τὸν ἀδελφό Σου, καὶ μάλιστα οἱ γονεῖς μου ἀφ' οὗ εἶδαν τὴν τόση ἐπιμονή μου συνήνεσαν, καὶ αὐτὲς τὲς ἡμέρες θὰ γείνουν καὶ οἱ γάμοι μας!

Αὐτὸ τὸ μυστικὸ λοιπὸν ἤθελες νὰ μοῦ πῇς Γιῶργο;

Κεραυνὸς ἂν ἔπιπτε τὴν στιγμὴν ἐκείνην μπροστὰ στὰ πόδια τοῦ Γιώργου, δὲν θὰ ἐπέφερε τὸ φοβερὸ ἀποτέλεσμα ποῦ ἐπέφεραν οἱ ὀλίγοι ἀλλ' ἀπαίσιοι ἐκεῖνοι λόγοι τῆς Ἕλλης!

Ἐπετάχθηκε τρομαχμένος ἀπὸ τὴν θέσιν του, μὲ μιὰν ἔκφρασιν προσώπου, ποῦ τρελλὸς μόνον μποροῦσε νὰ λάβῃ, μὲ τίς τρίχες τῆς κεφαλῆς του ψηλὰ σηκωμένες, καὶ μ' ἕνα ἀνάβλεμμα ἄγριο, τρομαχτικό!

Δὲν ἐμπόρεσε νὰ τῆς ἀπαντήσῃ τίποτα, ἁρπαξε μονάχα μ' ἕνα νευρικὸ κίνημα τὸ καπέλο του, κι' ἀφ' οὗ τὴν ἀπεχαιρέτησε μηχανικῶς, ἐχύθη ἔξω στὸν δρόμον.

Διευθύνθη γρήγορα γρήγορα, σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν, στὸ σπίτι του, καὶ ἐσωριάσθη βαρὺς ἐπάνω σ' ἕνα κάθισμα. Ἔκρυψε τὸ κεφάλι του μέσα στὰ δυό του χέρια, κι' ἄρχισε νὰ κλαίῃ, νὰ κλαίῃ ἀδιάκοπα σὰ μωρὸ παιδί, καὶ νὰ οἰκτείρῃ συγχρόνως τὸν ἑαυτόν του, ποῦ ἔγεινε θῦμα τῆς μοναδικῆς, τῆς πρωτάκουστης ἐκείνης δειλίας του!.....

1900 **Τάκης Ν. Κονόρθος**

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Πρωτομαγιά!..... ποῦσθε καϋμένα χρόνια!....
Νύχτα ἀκόμη, ποῦ ἤτανε σκοτάδι.
Ἐπήγαινα στὸ λόγγο ἢ στὸ λειβάδι,
Γιὰ νὰ ἀκούω, χάραμα, τ' ἀηδόνια.
Περιστεράκια, ἄσπρα σὰν τὰ χιόνια.
Τὰ κοπελούδια ἀφράτα, ἐκεῖ, κοπάδι,
Ἐτρέχανε, γυρίζανε, ὡς τὸ βράδυ,
Ξεπεταχτά, τρελλὰ σὰ χειλιδόνια.
Εἰς τὸ βουνό, στὸν κάμπο, στ' ἀκρογιάλι,
Ἐγιόμιζε ὁ κόσμος ἀγγελούδια,
Κι' ὅπου 'περνοῦσες θέλγητρα καὶ κάλλη.
Ἐχλώμιαζαν, ἐμπρός τους, τὰ λουλούδια.
Καὶ ἡ φωτιὰ ἐξάνεβε μεγάλη,
Ποῦ ἐπιάναν τὸ χορὸ καὶ τὰ τραγούδια,
Κ' εἶχε δουλειαῖς ὁ μάργελος ὁ Ἔρως.
Ποῦν' ἡ ζωή, ποῦ μὲς τὴ νειότη θάλλει!
Φεύγουν τὰ χρόνια· τώρα χαίρουντ' ἄλλοι,
Καὶ νὰ κ' ἐγώ, ἐδῶ, ὁπούμαι γέρως.

Α. Δαλλαπόρτας

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΡΟΔΟΝ

Ἐπέρασε τῆς ἄνοιξης τὸ μυρωδάτο ἀγέρι,
ὁ οὐρανὸς' σκοτείνιασε, 'σωπάσαν τὰ πουλιά,
κ' ἐγὼ μονάχο ἔμεινα ἀχνὸ καὶ δίχως 'ταῖρι
'ς τὴν ἔρημη τριανταφυλλιά.

—

Κρυόνω μητέρα. Ὁ βορριᾶς ὁ ἄσπλαγχνος, τὸν εἶδες;
μοῦ 'παίρνει ἕνα ἕνα μου καὶ φύλλα κ' εὐωδιά,
καθὼς μιὰ μιὰ ὁ θάνατος ἁρπάζει τὴς ἐλπίδες
ἀπὸ τὴ δύστυχη καρδιά..

—

Ἐπέθαναν τ' ἀδέλφια μου κ' ἐκεῖνα 'σάν κ' ἐμένα,
μὰ ἦταν τότε ἄνοιξις, μητέρα, γελαστή,
κ' ἐπέσαν μὲς 'στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Μάη μαραμένα,
τὴν ἀνθισμένη, τὴ ζεστή.

—

Εἶχαν γαλάζιο οὐρανὸ καὶ τοὺς χαμογελοῦσε,
'ξεχείλιζε τριγύρω τους ἀγάπη καὶ ζωὴ
καὶ μὲ γλυκὸ παράπονο τ' ἀηδόνι 'κελαϊδοῦσε,
'ς τὴν τελευταία τους πνοή.

—

Μὰ ἐγὼ τὸ ἔρημο, ἐγὼ μονάχο θὰ πεθάνω
σὲ νύχταις ἄγριαις, χωρὶς φῶς, χωρὶς παρηγορία,
ὅταν μουγκρίζῃ ὁ βορριᾶς 'ς τὴν παγωνιὰ ἐπάνω
κι' οὐρλιάζ' ἡ τρικυμία.

—

Μάννα μου, σβύνω... Ἔχε 'γειά! Τὰ φύλλα μοῦ [σκορποῦνε...
Μὴν κλαῖς... Ἐγὼ τὸ θάνατο τὸν κράζω νὰ μὲ γιάνῃ.
'Μοιάζω μ' ἐκείνη τὴν καρδιὰ 'ποῦ δὲν τὴν ἀγαποῦνε
καὶ θέλει ν' ἀποθάνῃ.

(Ἐξ ἰδέας ἰταλικοῦ ποιήματος).

Ι. Γ. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΟΤΑΝ ΤΟΥ ΕΚΛΕΙΣΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ

(Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ἑνὸς νευροπαθοῦς.)

»...Μέσα στὸ μεγάλο, τὸ κρυερὸν ἐκεῖνο δωμάτιον ποῦ ἐφωτίζετο ἀπὸ τὸ ἀρρωστον φῶς μιᾶς λαμπάδος ἤμεθα μόνοι ἐμεῖς οἱ δύο...

»Ἐκεῖνος, ἀκίνητος ἐπάνω στὸ κρεββάτι του, ἀπὸ μιὰ ὥρα εἶχε πέσει εἰς τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου.

»Ἐγὼ ἐκαθόμουν δίπλα του στηρίζων τὸ κεφάλι μου μὲ τὸ χέρι καὶ μὲ τὸν ἀγκῶνα ἀκουμβισμένον ἐπάνω σ' ἕνα στρογγυλὸ τραπεζάκι ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχα βάλει καὶ ἕνα μικρὸν ὡρολόγι ἐκρεμές.

»Μοῦ εἶχαν εἰπεῖ νὰ προσέχω τὴν ἀναπνοήν του. Ἅμα αἱ εἰς τὸ διάστημα ἑνὸς λεπτοῦ ἀναπνοαί του ἔφθανον τὰς σαράντα, δὲν θὰ τοῦ ἔμενε πλέον παρὰ ὀλίγων λεπτῶν ζωὴ καὶ τότε ἔπρεπε νὰ εἰδοποιήσω τοὺς ἄλλους ποῦ ἀγρυπνοῦσαν εἰς τὸ πλαγινὸν δωμάτιον, γιὰ νὰ τοῦ κλείσουν τὰ μάτια...

»Ἀλλ' ἐγὼ ἐπίτηδες ἐζήτησα νὰ μείνω τὴν ὥραν ἐκείνην κοντά του, δὲν εἶχα καθόλου σκοπὸν νὰ τοὺς καλέσω.

»Ὄχι εἶπα καθ' ἑαυτόν, θὰ μείνω ἐγὼ, καὶ θὰ τοῦ κλείσω ἐγὼ τὰ μάτια!...»

»Ἡ πράξις αὐτὴ δὲν ἦτο γιὰ μένα, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ ἱεροῦ καὶ τελευταίου ἐκείνου καθήκοντος, ποῦ ὀφείλομεν εἰς τὰς ἑτοίμους διὰ τὸν μακρυνόν, τὸν ὀνειρεμένον κόσμον, φιλτάτας ὑπάρξεις...

»Δὲν μὲ ἔφερεν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ψυχορραγοῦντα κατὰ τὴν μεσονύκτιον ἐκείνην ὥραν δίπλα στὸ προσκέφαλόν του..

»Ἀλλὰ κάτι ὑπέρτερον ἀκόμη ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον...

»Μ' ἔφερε τὸ Μῖσος, «ἡ χαρὰ αὐτὴ τῶν Θεῶν!»

»Νὰ τοῦ κλείσω τὰ μάτια!..

»Ὦ! Τί Ἐκδίκησις, τί Σατανικὴ ἐκδίκησις γιὰ μένα, τὸν ὁποῖον τόσον εἶχε βασανίσει ὁ ἀλητήριος αὐτός, ποῦ ἐψυχομαχοῦσε τώρα ἐπάνω στὸ κρεββάτι τοῦ Θανάτου!..

»Τί μεγάλη Ἐκδίκησις γιὰ μένα τὸν ὁποῖον εἶχε καρφώσει μὲ τὰ καρφιὰ τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ μὲ τὰ καρφιὰ τῶν μαρτυρίων, ὁ Νέρων αὐτὸς ποῦ ἠγωνία τώρα τὴν ἀγωνίαν τοῦ Θανάτου!..

»— Ναί! ἐψιθύρισα θὰ μείνω ἐδῶ γιὰ νὰ ἐντρυφήσω εἰς τὴν ἀγωνίαν τῶν τελευταίων σου στιγμῶν, τώρα ποῦ ἡ κολασμένη ψυχή σου ἑτοιμάζεται γιὰ τὸ αἰώνιον ταξεῖδι καὶ τρέμει ἐμπρὸς εἰς τὰ πελάγη τοῦ ἀπεράντου Σκότους ποῦ τὴν περιμένουν!...

«Ναί! θὰ μείνω ἐγώ, καὶ θὰ σοῦ κλείσω ἐγὼ τὰς δύο αὐτὰς πύλας τοῦ Ἅδου, τὰς διδύμους αὐτὰς χαρύβδεις ποῦ ἐρροφοῦσαν τὸ ἅγιον, τὸ πρωτόπλαστον φῶς!.. Καὶ θὰ εἶναι αὐτὸ μία ἐκδίκησις· διότι ἂν εἶναι ἀληθὲς —ὅπως καὶ εἶναι—ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀγωνίας του ἀντιλαμβάνεται τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὦ! τί μαρτύρια θὰ ὑποφέρῃς τώρα διότι δὲν 'μπορεῖς νὰ μπῇς τὰ νύχια σου ἀπάνω μου, καὶ νὰ μὲ πάρῃς μαζί σου, ὦ σύ, ὁστὶς κάτω ἀπὸ τὰ ἄμφια τοῦ προστάτου ἔκρυπτες τοῦ τυράννου τ' ἁρπάγια!... Ὦ σύ!..»

❀

»... Μέσα εἰς τὸ μεγάλο, τὸ κρυερὸν ἐκεῖνο δωμάτιον, ποῦ εὑρισκόμεθα μόνοι ἐμεῖς οἱ δύο, δὲν ἠκούετο τίποτε ἄλλο, παρὰ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ἑτοιμοθανάτου, ὁ βαθύς, ὁ παρατεταμένος καὶ σπηλαιώδης ρόγχος του, καὶ τὸ μονότονον τίκ-τάκ ποῦ ἐκκρεμοῦς...

»Τὸ κερὶ ἐκεῖ, ἐπάνω στὸ τραπεζάκι τῆς μέσης ἐτρεμόφεγγε, καί, ἔτσι καθώς ἐπάλλετο ἡ φλόγα του, ἔριπτεν ἐπάνω στὰ λευκὰ σενδόνια τοῦ ἑτοιμοθανάτου, τριγύρω στὸ κρεββάτι του, καὶ ἐπάνω στοὺς κατάλευκους τοίχους τὰς σκιὰς τῶν ἀντικειμένων, ποῦ ἐχόρευαν γύρωθέν του ἕνα χορὸν παράδοξον, τρελλόν, χορὸν σιωπηλῶν Ἐριννύων!...

»Καὶ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι αἱ σκιαὶ ἐκεῖναι ἦσαν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀθῴων ποῦ ἐθανάτωσεν ὁ κατατρεγμὸς τοῦ ἀλητηρίου ἐκείνου, καὶ ἦλθαν τώρα νὰ χορεύσουν τὸν πυρρίχιον τῆς ἐκδικήσεως, τριγύρω ἀπὸ τὸ κρεββάτι του, τώρα ποῦ ἠγωνία τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου!...

❀

»... Ἔσκυψα ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἐπὶ τοῦ

ὁποίου εἶχε διαχυθῆ κηρίνη ὠχρότης καὶ ἐμέτρησα τὰς ἀναπνοάς του .

» Μία... δύο... τρεῖς .. δέκα... εἴκοσι... τριάντα ἀναπνοαί!...

» Ἡ ὥρα ἐπλησίαζε! Δὲν τοῦ ἔμενε παρὰ σχεδὸν μισῆς ὥρας ζωή!...

» Ἔξω ὁ χειμωνιάτικος ἀγέρας ἐβογγοῦσε, μ' ἕνα θρῆνον ὑπόκωφον, ἐξωτικόν...,

» Τὸ παραθυρόφυλλον κάποιου γειτονικοῦ σπητιοῦ εἶχε λησμονηθεῖ ἀνοικτόν, καὶ ἐκτυποῦσε κατὰ διαλείμματα μ' ἕνα κρότον ξηρόν, ποῦ μοῦ ἐπροξένει ἀνέκφραστον ρῖγος...

» Ἔξω, στὰ παράθυρά μας κοντά, ἦτο ἕνα πανύψηλον πλατάνι. Μέσα στὰ γυμνά του κλωνάρια ἐσφύριζεν ὁ ἀγέρας τόσον πράξενα, ποῦ θὰ ἐνόμιζες ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀθῴων θυμάτων τοῦ ψυχορραγοῦντος, ἔψαλλον ἔξω ἀπὸ τῆς γρίλλιες τῶν παραθύρων τὸ τραγοῦδι τῆς ἐκδικήσεώς των, μίαν σερενάταν παραπόνων καὶ βογγυτῶν, μίαν βαγνέρειον μελῳδίαν ἀπὸ τρίξιμον δοντιῶν καὶ σάλευμα σκελέθρων !...

» Καὶ ἐγὼ σκυμμένος ἐπάνω στὸ προσκέφαλόν του, ἐθωροῦσα κατάματα τὸν θανάσιμον ἐκεῖνον ἐχθρόν μου, ἐκεῖνον ποῦ εἶχε ξερριζώσει αἱματοστάζοντα τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου. μὲ τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν, μὲ τὴν ὁποίαν καθένας θὰ ἐξεφύλλιζε μίαν παπαρούναν! . . .

» Τὰ βλέφαρά του ἦσαν μαυρισμένα, καὶ ἔτσι μισανοιγμένα, καθὼς ἦσαν, ἄφιναν νὰ διαφαίνεται τὸ ἐντός των, τὸ ὁποῖον μὲ ὅλην τὴν θολάδα ποῦ τοῦ εἶχεν ἐξαπλώσει ὁ θάνατος διετήρει τὴν ἀγριότητά του, καὶ ἐκαθρέφτιζε τήν, εἰς τὰ βάθη τοῦ στήθους του, σαλεύουσαν ἀκόμη καρδίαν του, ὅπως εἰς τὰ βάθη σκοπέλου σαλεύει τὰς πλαδαράς του σάρκας ἕνα εἰδεχθὲς χταπόδι...

» Ἐθωροῦσα κατάματα τὸν ἀποθνήσκοντα ἐχθρόν μου, ἐκεῖνον ποῦ μοῦ κατεκουρέλιασεν ὅτι ὡραῖον καὶ φιλάδελφον αἴσθημα ἐβλάστανε μέσα μου, ἐκεῖνον ποῦ μὲ πῆρε ἀγνὸν καὶ αἰσθηματίαν καὶ μὲ παοέδωσεν εἰς τὴν κοινωνίαν μάμαρον κρύον, ἐκεῖνον ποῦ μ' ἐβούτηξεν εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Μίσους καὶ μ' ἐπέταξε σήμερα μπροστά σας μὲ μιὰ πέννα στὰ χέρια γιὰ ν' ἀκοντίζω μ' αὐτὴν καὶ νὰ ξερριζόνω σπλάγχνα μέσα σ' ἕνα ἄγριον ἀγῶνα, καὶ μέσα σ' ἕνα αἰώνιον αἱματοκύλισμα ! . . .

» Ἐθωροῦσα τέλος ἐκεῖνον ποῦ μ' ἔκαμε νὰ σᾶς ὁμιλῶ ὅπως σᾶς ὁμιλῶ ! . . .

❀

» Ἀπ' ἔξω ὁ βορρᾶς ἢ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀθῴων—διότι ἐπιμένω ὅτι ἐκεῖναι ἦσαν—ἐβογγοῦσαν θλιβερά, θλιβερὰ καὶ τὸ παράδοξον ἀκομπανιαμέντο τοῦ παραθυροφύλλου συνώδευε τὸν θρῆνον των...

» Μέσα εἰς τὸ μισοφωτισμένον δωμάτιον ἠκούετο τὸ τίκ-τὰκ τοῦ ὡρολογίου καὶ ὁ βαθύς, ὁ σπηλαιώδης ρόγχος τοῦ ἑτοιμοθανάτου...

» Ἐμέτρησα καὶ πάλιν τὰς ἀναπνοάς του. Ἦσαν τριάντα ἑπτὰ τώρα. Δὲν τῷ ἔμενε παρὰ ὀλίγων μόλις λεπτῶν ζωή ! . . .

» Ἔσκυψα προσεκτικὰ ἐπάνω του Ἕνας κρύος ἱδρὼς εἶχε περιχύσει ὅλον μου τὸ σῶμα πλὴν τὸ Μῖσος ἐξετινάζετο ἀκόμη ἀπὸ τὰ βλέμματά μου...

» Ἀπέναντί μου ἐστέκετο ἕνας μενάλος καθρέπτης, ποῦ ὑπὸ τὸ ἄρρωστον φῶς τῆς λαμπάδος ἐγυάλιζεν ὡσὰν τὰ νεκρὰ νερὰ μισοφωτισμένου σπηλαίου...

» Ἔρριξα ἐπάνω του τὰ μάτια μου καὶ εἶδα ὅτι εἶχα πάρει ἀλλόκοτον ὄψιν:

» Ἔμοιαζα τὸν Ἀρχάγγελον τοῦ Θανάτου, καὶ τὸν Ἀρχάγγελον τὸν Ἐκδικητήν ! . . .

» Ἔξαφνα μοῦ ἐφάνη ὅτι ρόγχος τοῦ ἑτοιμοθανάτου ἔπαυσεν. Ρῖγος μ' ἐκυρίευσε, καὶ ἔσκυψα καὶ πάλιν ἐπάνω του ..

» Ἠκροάσθην ...

» Ἔζουσεν ἀκόμη. Ἀλλ' ἡ ἀναπνοή του ἦτο τόσον ἀσθενής, ὥστε μόλις διεκρίνετο....

» Παρῆλθον δύο — τρία λεπτὰ ἀκόμη, μακρὰ ὡς αἰῶνες...

» Ἀκούμπησα τὸ χέρι μου στὸ μέτωπόν του. Ἦτο χλιαρόν. Κατόπιν, σιγά—σιγά, ἡ θερμότης κατέβαινε, ἔσβυνεν ἠρέμα. Τώρα τὸ μέτωπόν του ἦτο ψυχρόν. καὶ μετ' ὀλίγον ἡ μύτη του...

» Ἔξαφνα ἄνοιξε δυό—τρεῖς φορὲς τὸ στόμα καὶ.... τὸ πᾶν ἐτελείωσεν !. ..

» Δίκαιοι καὶ καλοί, ἀναπνεύσατε !...

» Ἦτο νεκρός !. ..

» Ἀκούμπησα τὰ δάκτυλά μου στὰ κρύα βλέφαρά του, καὶ μὲ μίαν νευρικὴν κίνησιν, ὡσὰν νὰ ἤθελα νὰ τὰ βυθίσω εἰς τὰς κόγχας των, τοῦ ἔκλεισα τὰ μάτια !...

❀

» Κατόπιν ἐσηκώθην, ἐσταύρωσα τὰ χέριά μου καὶ ἐκάρφωσα ἐπάνω του τὰ βλέμματά μου στυγνὸς ὡς ὁ Θάνατος...

» Ἤμουν ἐξαλλος, ἀλλόφρων ἤμουν '. .

» Καὶ ἄκουα τὸν ἄνεμον ποῦ ἐττέναζεν εἰς τὰ γυμνὰ κλωνάρια τοῦ πλατάνου, καὶ τὸ παραθυρόφυλλον ποῦ ἐκροτοῦσε, καὶ τὸ τὶκ-τὰκ τοῦ ἐκκρεμοῦς, καὶ ἀκόμη περισσότερον ἄκουα τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς μου, τὴν ἄτακτον πνοὴν τοῦ στήθους μου...

» Ἔξαφνα ἔννοιωσα ἕνα χέρι νὰ ἀκουμβᾷ στὸν ὦμόν μου. Ἀνεπήδησα καὶ ἐστράφην ἔντρομος.

» Ἦτο *ἐκείνη* !...

» Ἦτο ἡ Φλώρα !...

» Ἐφορροῦσε μαῦρα, καὶ εἶχεν ἀφήσει νὰ χύνωνται ξέπλεχα στοὺς ὤμους τὰ πλούσια, ξανθά της μαλλιά ..

» Μ' ἐκύτταξε μὲ τὰ μάτια ὑγρά, μ' ἔκφρασιν βαθυτάτου πόνου, καὶ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

» Κατόπιν :

» — Ἀγαπητέ! μοῦ εἶπεν ἀπέθανεν ;...

» Ναί ! ἀπέντησα ξηρῶς, ἡ τίγρις !..

» Ἐκείνη ἀνεταράχθη καὶ σφίγγουσα περισσότερον ἀκόμη τὸ χέρι μου :

» — Ὤ, μή ! μοῦ εἶπε. πάψε ! Ἐμένα μὲ εἶχε βασανίσει περισσότερον... Τὸ ξέρεις καλά.. Καὶ ὅμως ἐγὼ — τ' ἀκοῦς; — ἐγὼ τὸν συγχωρῶ !... Πέρα τοῦ τάφου λύεται τὸ Μῖσος !... Ἀγάπη μου, γονάτισε μαζί μου, καὶ ἂς προσευχηθῶμεν μαζὶ γι' αὐτόν .. Τὸ θέλω, ἔτσι γιὰ τὴν Ἀγάπη μας !...

» Τὴν ἐκύτταξα καλά. Ἀπὸ τὰς βλεφαρίδας της ἐκρέμαντο δύο δάκρυα ποῦ ὑπὸ τὸ ἀδύνατον φῶς, ἔλαμπον σὰν διαμάντια...

» Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχε πάρει ἐμπρὸς στὰ μάτιά μου μίαν ὑπεργηΐνην ἐμορφιάν. Ὅτι, γυρμένη καθὼς ἦτο ἐπάνω ἀπὸ τὸν νεκρόν, ἐξιδανικεύετο, μετεμορφοῦτο καὶ ἔπερνε τὴν θωριὰν τῆς Οὐρανίου Συγγνώμης θρηνούσης ἐπάνω στοὺς τάφους τῶν ἁμαρτωλῶν...

» Καὶ ἐγονάτισε...

» Καὶ ἐγονάτισα...

» Ἐκεῖ εἶχε πάρει τὸ χέρι μέσα στὸ δικό της τὸ βελουδινον, καὶ σιγαλὴ ἡ φωνή της ἐψιθύριζε συγκινητικωτάτην προσευχήν...

» — Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός Σου...

» Καὶ ἡ φωνή της ἀνέβαινεν γλυκεῖα, ἁπαλὴ ὡς λιβανωτὸν, παλλομένη ἀπὸ τὰ ρίγη τῆς συγκινήσεως :

» — Ὅτι τὰς ἀνομίας μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. .

» Τί ἐγίνετο τὴν ὥραν ἐκείνην μέσα μου δὲν μπορῶ νὰ σᾶς εἰπῶ. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι ἔνοιωθα μίαν ἀνατριχίλα βαθειὰ ὡς τὰ κόκκαλά μου, καὶ κάτι ἐφούσκωνε τὰ στήθη μου, καὶ κάτι ἐσείετο βαθειά μου, ὡσὰν νὰ ἐκλονίζοντο, καὶ κατέρρεον, καὶ συνετρίβοντο ἐκεῖ μέσα οἱ γιγάντιοι θόλοι ἑνὸς Σκοτεινοῦ Ναοῦ, ποῦ ὑψώθη κατὰ τὰς ὥρας τῶν μαρτυρίων, ὡσὰν νὰ κατέρρεον καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπιά των νὰ κατεπλάκωναν ἕνα ἄλλον νεκρόν...

» Πλὴν νεκρὸν γίγαντα, πλὴν θεότητὰ ἐκπεσοῦσαν...

» Τὸ νεκρὸν μου Μῖσος !...

❀

» Πόσην ὥραν ἔμεινα γονατισμένος ἐκεῖ, τί μοῦ εἶπε, κατόπιν ὅταν ἐσηκώθημεν ἡ Φλώρα, δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ σᾶς εἰπῶ...

» Ἐνθυμοῦμαι μόνον καλὰ, ὅτι ὅταν ἐσηκώθην, ἐπλησίασα πρὸς τὸν νεκρόν, καὶ ἐπάνω στὸ πρόσωπόν του τὸ κέοινον, τὸ φωτιζόμενον ἀπὸ τὸ ἄρρωστον καὶ λειπόψυχον φῶς τῆς λαμπάδος, ἐκύλησαν δυό μου δάκρυα-δάκρυα εἰλικρινοῦς καὶ παντοτεινῆς συγγνώμης !...»

Θραδ. Ζωϊόπουλος

Η ΙΔΕΩΔΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΖΩΗ

(ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ)

Γ. ΧΕΡΡΩΝ

Πᾶσα ἀληθῶς ἐπιστημονικὴ ἐπισκόπησις τῆς φύσεως δέον νὰ περιλαμβάνῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἐργασίαν ὡς τὴν κυριωτέραν τῆς φύσεως ἐξωτερίκευσιν.

Ἐργάζεται ἡ φύσις, ὅταν ὁ ἄνθρωπος οἰκοδομῇ μίαν οἰκίαν, καθ' ὃν τρόπον ἀκριβῶς ἡ ἰδία φύσις ἐργάζεται ὅταν ἡ ἀγελὰς τρώγῃ τὸ χόρτον της ἢ ὅταν ὁ βοῦβαλος περιτρέχῃ τοὺς λειμῶνας ἢ ὅταν τὸ πτηνὸν κτίζῃ τὴν φωλεάν του.

Δὲν ὑπάρχουν τεχνητὰ πράγματα χωρισμένα καὶ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ φυσικὰ πράγματα· δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορὰ μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐργαλείων ἢ μεταξὺ τῆς τέχνης καὶ τῆς φύσεως. Ὑπάρχει τέχνη εἰς τῆς φύσεως τὸ πρωτογενέστατον ἔνστικτον, εἰς τὴν ἀτελεστάτην αὐτῆς ἐκδήλωσιν· ἡ δὲ ὑψίστη τελειοποίησις τῆς τέχνης δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ τὸ ἄνθισμα τῆς φύσεως.

Πάντες βλέπουσιν ἐπίσης ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ οἰκονομικὸν ζήτημα «διὰ τὰ σὰ καὶ τὰ ἐμὰ» εἰς κοινωνίαν ζωοποιηθεῖσαν καὶ σχηματισθεῖσαν μὲ τὰς ἰδέας τοῦ Ἰησοῦ, κἀνὲν ζήτημα τοῦ πόσα θὰ ἔχῃ ὁ μὲν περισσότερα ἀπὸ τὸν δὲ — καθὼς δὲν ὑπάρχει οὔτε τώρα ζήτημα ἂν σὺ ἢ ἐγὼ ἔχωμεν περισσότερον ἡλιακὸν φῶς ἢ ἂν πρέπῃ ὁ μὲν ν' ἀναπνέῃ περισσότερον ἀέρα ἀπὸ τὸν δέ.

Ἡμεῖς σοσιαλίζοντες λέγομεν ὅτι ἡ δικαία ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας εἶνε τὸ ὑλικὸν προϊὸν τῆς ἐργασίας. Ὡς στοιχειώδης συλλογισμὸς εἶνε ἀληθὲς ποῦ λέγομεν. Ἀλλ' οἰκονομικὸς σκοπὸς τῆ Βασιλείας τοῦ Θεοῦ μᾶς ὁδηγεῖ εἰς ἄλλο τι πολὺ ἀπέχον ἀπὸ τὸν συλλογισμὸν ἐκεῖνον· μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀδελφοποίησιν ἥτις εἶνε ἀπειράκις βαθυτέρα ἀπὸ τὴν βραχεῖαν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀντίληψιν τῆς ἰσότητος· μᾶς ὁδηγεῖ εἰς κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἄριστα ἡμῶν σημεριναὶ ἰδέαι περὶ δικαιοσύνης θὰ φαίνωνται τόσον σκληραὶ καὶ ἀπάνθρωποι ὅσον μᾶς φαίνεται σήμερον ἡ ἀνθρωποφαγία. Εἰς τὴν κοινωνίαν ἐκείνην θὰ θεωρῆται ἀκατανόητον τὸ νὰ πληρώνεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ἐργασίαν του ἢ τὸ νὰ ζητῇ μισθὸν διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του—τόσον ἀκατανόητον ὅσον τὸ νὰ θέλῃ πληρωμὴν τὸ ἄνθος διὰ τὸ ἄνθισμά του ἢ τὸ δένδρον διὰ τοὺς καρπούς του ἢ ἡ μητέρα διὰ τὴν στοργὴν πρὸς τὸ τέκνον ἢ τὸ παιδίον διότι μεγαλώνει καὶ ἀνδροῦται. Τόσον φυσικὰ ὅσον τὸ δένδρον κάμνει ἄνθη καὶ καρποὺς οὕτω πᾶς ἄνθρωπος θὰ κάμνῃ τὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἐλευθέρως καὶ εὐγενῶς θέλει νὰ κάμνῃ καὶ θὰ πορίζεται εἰς πᾶσαν ἀνάγκην τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος τόσον ἐλευθέρως καὶ ἀνεξόδως ὅσον ἐλευθέρως καὶ ἀνεξόδως οἱ πνεύμονες πορίζονται τὸν ἀέρα ποῦ ἀναπνέουν.

Πράγματι οἱ ἄνθρωποι ἔκαμαν τὰ ἄριστα τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου ὄχι χάριν ἀμοιβῆς ἢ πληρωμῶν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ ποιῆσαι αὐτὰ ἢ ἐκ τῆς ἀγάπης πρὸς ἐκείνους χάριν τῶν ὁποίων τὰ ἔκαμαν. Τὰ κοινὰ ἔργα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ὡς καὶ τὰ διαρκέστερα ἔργα τῆς φιλολογίας καὶ τῆς καλλιτεχνίας, ἀναβλύζουν ἐκ τῆς ἐμφύτου δημιουργικῆς ἀνάγκης καὶ ὅταν ἀκόμη αὕτη ἀρυπνίζεται ὑπὸ τῶν φαινομενικῶς ἐξωτερικῶν αἰτίων.

Οἱ μεγάλοι σκαπανεῖς πάσης ἐποχῆς καὶ χώρας, οἱ ἀριστοτέχναι ἀρχιτέκτονες τῶν ναῶν, αἱ γενναῖαι αὐταπαρνήσεις καὶ αἱ γλυκεῖαι τῆς φιλίας ὑπηρεσίαι καὶ αὐτὰ ἀκόμη αἱ ἀφοσιώσεις τῶν σκλάβων πρὸς τοὺς αὐθέντας των, ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῆς γῆς τόσον ὁρμεμφύτως ὅσον τὰ ἄνθη εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ οἱ καρποὶ ἐπὶ τῶν δένδρων· ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς ἐμφύτου ἀνάγκης τῆς ἀγάπης. Καὶ οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει τὸ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἰδέας μας περὶ ἀμοιβῆς, περὶ κέρδους, περὶ χρηματικῆς ἀξίας. Ἡ καρδία μου δὲν πάλλει χάριν πληρωμῆς· ὁ πράγματι ἀγαπῶν δὲν ἀγαπᾷ χάριν ἀμοιβῆς· οἱ μεγάλοι μας διδάσκαλοι δὲν διδάσκουν διὰ τὰ ὅσα τοὺς δίδομεν· ἡ βάλανος δὲν γίνεται δρῦς ἐπὶ μισθῷ· ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ δὲν προσφέρονται εἰς ἡμᾶς διὰ νὰ πληρωθοῦν. Τὰ ἄριστα πράγματα τῆς ζωῆς ἢ τῆς φύσεως ἢ τῆς ἐργασίας εἶνε τὰ ἀνέξοδα μὲν ἀλλὰ καὶ ἀνεκτίμητα πράγματα τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀπὸ κοινοῦ.

Κατ' αὔξουσαν πάντοτε πρόοδον βαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν σοσιαλιστικῶς ἀναπτυσσομένων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα τίθενται εἰς ἁρμονίαν πρὸς τὴν κοινοκτημοσύνην τῆς φύσεως. Ἡ κοινότης ἢ τὸ Κράτος στρώνει τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς καλοὺς καὶ κακούς, εἰς πλουσίους καὶ πτωχούς, εἰς πιστοὺς καὶ ἀπίστους, εἰς τὸν ἐπαίτην καὶ τὸν βαθύπλουτον, εἰς τὸν ἐντόπιον καὶ τὸν ξένον· δὲν ἐρωτᾷ κανείς, ἂν ὁ ἄνθρωπος ποῦ βαδίζει εἰς δρόμον πληρώνῃ φόρους διά νὰ τὸν συντηρῇ, ἢ ἂν ὁ χαρακτὴρ τοῦ βαδίζοντος ἀποδεικνύεται καλὸς ἢ κακὸς μὲ τὰ μέτρα ποῦ τὸν μετροῦμεν· ἠμπορεῖ νὰ περιπατῇ ὅσον θέλει, ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τοὺς ἄλλους· ὁ δρόμος ἀνήκει εἰς πάντα ἄνθρωπον ἔχοντα τὴν ἀνάγκην του χωρὶς πληρωμὴν, χωρὶς εἰδικὴν ἄδειαν. Ὁ δημόσιος δρόμος εἶνε σκεῦος τῆς ἄνευ διακρίσεων κοινοκτημοσύνης.

Οὕτω, θεωρητικῶς τοὐλάχιστον, πλάσμα τῆς κοινοκτημοσύνης εἶνε καὶ τὸ σύστημα τῶν δημοσίων σχολείων· ἡ κοινότης ἱδρύει τὸ δημόσιον σχολεῖόν της διὰ νὰ διδάσκῃ πάντας τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην αὐτοῦ, χωρὶς νὰ κυττάζῃ διακρίσεις οἰκονομικάς, θρησκευτικὰς ἢ κοινωνικάς. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰ δημόσια μουσεῖα, μὲ τὸν φωτισμὸν τῶν δρόμων ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἐξουσίας, μὲ τὴν ἐλευθέραν ὕδρευσιν μὲ τὴν δωρεὰν σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν ποῦ ἔχουν πόλεις τινὲς τῆς Αὐστραλίας, μὲ τόσας ἄλλας καθημερινῶς πολλαπλατιαζομένας εὐκολίας τὰς ὁποίας ἡ οἰκονομικὴ πεῖρα εἰσάγει εἰς τὴν ἀνέξοδον κοινὴν χρῆσιν.

Ἡ πεῖρα τοῦ κόσμου βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀσπάζεται τὸ οἰκονομικὸν σύστημα· τὸ ὁποῖον εὑρίσκει δικαιοσύνην ἐν τῇ ἰσότητι, ἀγαθότητα ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ, ἀσφάλειαν διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα ἐν τῷ παρέχειν πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους πάντα τὰ πράγματα. Καὶ ἠρχίσαμεν ἤδη νὰ σκεπτώμεθα ὅτι ἀληθὴς ἐλευθερία, ἀληθὴς τελειότης τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ νὰ ἔχῃ ἐξησφαλισμένα τὸ ψωμί του καὶ τὴν τέχνην του ὅπως ἔχει ἐξησφαλισμένα τὸ ἡλιακὸν φῶς καὶ τὸν ἀέρα· ὅτι ἀσφαλεστέρα θεραπεία τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας, ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ ν' ἀποκτήσουν περισσότερα ἀπὸ ὅσα χρειάζονται, εἶνε τὸ νὰ ἔχουν ὅσα χρειάζονται βέβαια καὶ ἀνέξοδα.

Δὲν θ' ἀργήσῃ ἴσως ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν αἱ πόλεις θὰ μοιράζουν τὸ ψωμὶ καὶ τὸ γάλα τόσον ἀνεξόδως ὅσον μοιράζουν τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ἢ ὅσον ὁ ἥλιος μοιράζει τὰς ἀκτῖνάς του· θὰ εἶνε δὲ τοῦτο πρακτικώτατον οἰκονομικὸν μέτρον, πόρισμα τῆς πείρας τὴν ὁποίαν θὰ παράσχῃ ὁ σοσιαλισμός. Ἕκαστος πολίτης θὰ ἔχῃ τότε ψωμὶ ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης του, τόσον ἀνεξόδως ὅσον ἔχει σήμερον τὴν πυροσβεστικὴν ἀντλίαν ἢ τὸν δημόσιον δρόμον ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης του. Οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐργάζωνται ἐλευθέρως διὰ νὰ μοιράζωνται ἐλευθέρως, καὶ θὰ μοιράζωνται ἐλευθέρως διὰ νὰ παράγουν ἐλευθέρως καὶ θὰ παράγουν πάντα τὰ ἄριστα, ὅταν ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ διανομὴ ὀργανωθῶσιν ἐν τῇ βασιζομένῃ ἐπὶ τῆς κοινοκτημοσύνης ἁρμονίᾳ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἥτις δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ βασιλεία τῆς φύσεως.

Ὁ οἰκονομικὸς οὗτος σκοπὸς τῆς ἐπιδιώξεως τῆς παγκοσμίου ἀγάπης δὲν λύει ὅλας μας τὰς ἀπορίας, διότι δὲν μᾶς ἀφίνει τὸ δικαίωμα τῆς παραδοχῆς ἢ τῆς ἀπορρίψεως.

Ἀλλὰ περιτταὶ αἱ ἀπορίαι καὶ οἱ ἐνδοιασμοί· μόνον πίστεως ἔχωμεν ἀνάγκην διὰ νὰ ὑποτάξωμεν τὸν κόσμον εἰς τὴν σφρίαν τῆς ἀγάπης. Ἂν ἔχωμεν πίστιν πρὸς τὴν ἀγάπην δὲν πρέπει νὰ φοβώμεθα τί τάχα θὰ συμβῇ ἂν ὑποτάξωμεν τὴν ζωὴν καὶ τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ἀγάπην ὡς εἰς τὴν ἀρχὴν ἥτις θὰ τὰς ὀργανώσῃ καὶ θὰ τὰς διοικήσῃ· δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλωμεν διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἂν θέλωμεν νὰ δεχθῶμεν διὰ πάντα ἄνθρωπον ζωὴν ἰδίαν καὶ ἁρμονικήν, ἥτις ὑπηρετοῦσα τὴν ἀνθρωπότητα θὰ εἶνε τελείως καὶ ἄνευ τινὸς περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας του ἰδική του.

Δὲν ὑπάρχει κίνδυνος μήπως ἡ ἀγάπη ὁδηγήσῃ τὸν κόσμον εἰς τὴν καταστροφήν, διότι ἡ ἀγάπη εἶνε ἡ μόνη δύναμις ἥτις δύναται νὰ φροντίσῃ δι' ἑαυτήν· ἡ ἀγάπη δύναται νὰ ἐκμηδενίσῃ πᾶν τὸ κακὸν ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ κακὸν οὐδεμίαν ἔχει λαβὴν ἐπ' αὐτῆς.

Ἕνα μόνον ἔχομεν προσορισμόν, ν' ἀγαπῶμεν καὶ ν' ἀπομακρύνωμεν πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἀγάπη ἀπὸ τὴν συνείδησιν καὶ τὰς ἐλπίδας μας. Ἂν ἀγαπῶμεν ὅσον πρέπει, θ' ἀφήσωμεν ὀπίσω πάντα φόβον καὶ θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν βαθμὸν ἐκεῖνον τῆς σοφίας ὅστις θὰ διαλευκάνῃ πάντα τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Βραδέως

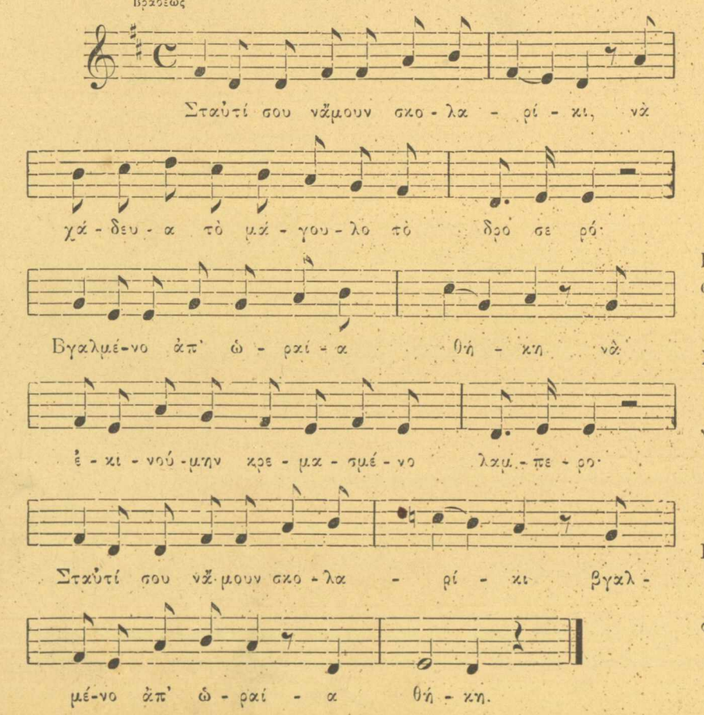

ΠΟΘΟΣ ΕΡΑΣΤΟΥ

Κατὰ τὸν ἦχον oh! le joli temps tout en neige. Μουσικὴ Γεωργίου (Donqois.)

Σταὐτί σου νἄμουν σκολαρίκι,
νὰ χάδευα τὸ μάγουλο τὸ δροσερό,
Βγαλμένο ἀπ' ὡραία θήκη
νὰ ἐκινούμην κρεμασμένο λάμπερό.
Σταὐτί σου νἄμουν σκολαρίκι
βγαλμένο ἀπ' ὡραία θήκη.

Γιὰ σένα νἄμουν δαχτυλίδι,
τὸ δάκτυλό σου νἄσφιγγα τὸ ἁπαλό,
στάφρατο χέρι σου στολίδι
στὸ στόμα νὰ μ' ἐγγίζῃς νὰ σὲ φιλῶ.
Γιὰ σένα νἄμουν δαχτυλίδι,
στάφρατο χέρι σου στολίδι

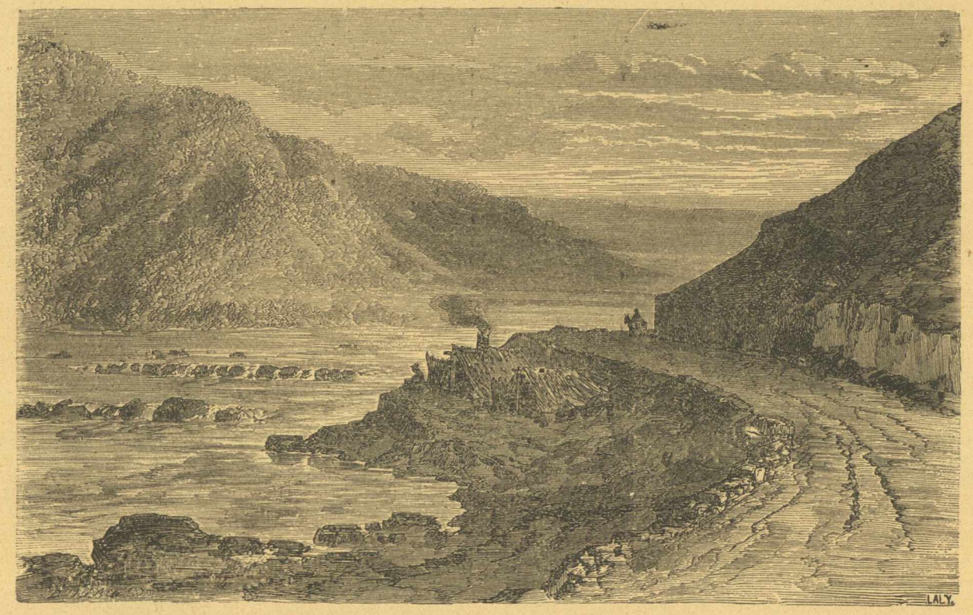

ΑΙ ΣΙΔΗΡΑΙ ΠΥΛΑΙ ΤΟΥ ΔΟΥΝΑΒΕΩΣ

ΔΥΟ ΔΡΑΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΨΕΝ

(Ἐντυπώσεις τῆς στιγμῆς)

Ἐσχάτως ἀνέγνωσα γαλλιστὶ δύο δράματα τοῦ Νορβηγοῦ δραματογράφου Ἴψεν, τοὺς «Βρυκόλακας» καὶ τὸ «Σπίτι τῆς Κούκλας.» Ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων δὲν δύναται νὰ μορφώσῃ τις ἀκριβῆ καὶ πλήρη ἰδέαν περὶ τῆς ἰδιοφυΐας αὐτοῦ. Ἠρατηρεῖ τις οὐχ' ἧττον ἐκ πρώτης ὄψεως ἰδίαν μέθοδον καὶ ἀντίληψιν ἰδιάζουσαν τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ κοινωνίας. Ὁ Νορβηγὸς δραματικὸς δὲν εἶναι ὀπαδὸς τοῦ l' art pour l' art, περὶ τούτου πείθεταί τις ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρώτων σελίδων. Ὁ σκοπός του εἶναι πολὺ διάφορος. Ἀντὶ νὰ ἐκδώσῃ σύγγραμμα ἠθικοφιλοσοφικόν, εἰς ὀλίγους μόνον προσιτόν, προετίμησε νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸ πολὺ κοινὸν καὶ νὰ ἐκθέσῃ ἐν εἴδει δραματικῶν σκηνῶν τὰς ἰδέας του.

Πρὸς τοῦτο δὲν ἐκλέγει πάντα τὰ ὑπὸ τῆς δραματικῆς τέχνης παρεχόμενα μέσα, ἀρκούμενος εἰς πᾶν ὅ,τι ἰδίως τοῦ εἶναι χρήσιμον. Χρήσιμος πρὸ παντὸς τοῦ εἶναι ἡ διαλογικὴ μορφή. Οὕτω δὲ τὸ ἔργον του εἶναι ὀλιγότερον ποιητικὸν καὶ πολὺ μᾶλλον βῆμα, ἐφ' οὗ διαδοχικῶς προσέρχονται, οἱ μὲν συνήγοροι τοῦ κρατοῦντος συστήματος, εἰς ὃ ἐρείδεται ἡ κοινωνία, οἱ δὲ σφοδροὶ κατήγοροι. Ἐκλέγει πρὸς τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς ἀντιπροσώπους τῶν κρατουσῶν ἰδεῶν, ἀφ' ἑτέρου ἀνθρώπους, ἀσθενεῖς, νοσηρούς, ὑποστάντας ὅλας τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰ βάσανα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ καὶ συγκεντρώσαντας ἐν ἑαυτοῖς ὅλην τὴν ἐκ τούτων πικρίαν καὶ θλῖψιν. Ἡ θέσις τοῦ Ἴψεν δὲν εἶναι νέα. Μυριάκις ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ 19ου αἰῶνος ἐξετοξεύθησαν ἀραὶ κατὰ τοῦ καθεστῶτος, κατεδείχθησαν ὅλαι αἱ ὑπάρχουσαι πληγαὶ καὶ ἡ σαπίλα, ἥτις διαφαίνεται ὑπὸ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ κάλυμμα. Φυσικὸν εἶναι ὅτι πᾶς ὁ βλέπων τὰ ὄνειρά του καταστρεφόμενα, τὸν βίον καθιστάμενον ἀπέλπιδα ἡμερῶν καὶ νυκτῶν διαδοχὴν καὶ τὴν ἀμυδροτάτην ἐλπίδα ἐσβεσμένην, κάθηται εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀπελπισίας του καὶ ἡ πρώτη ἀρὰ θὰ εἶναι ὄχι κατὰ τῆς ἰδίας ἴσως ἀνικανότητος καὶ τῶν ἀτυχῶν περιστάσεων ὧν θῦμα ἔπεσεν ἀλλὰ κατὰ τῆς κοινωνίας. Ἡ γλαφυρὰ καὶ ἐπαναστατικὴ λογογραφία τοῦ Jules Vallés, τοῦ πτωχοῦ αὐτοῦ βασανισμένου, τοῦ μονομανοῦς καὶ παραφόρου ἐγκεφάλου, πλέον ἢ ἅπαξ εὗρεν ἠχὼ εἰς καρδίας ὁμοίας δοκιμασθείσας. Παρομοίως τὸ ἀριστούργημα τοῦ Göthe, ὁ Werther, τί ἄλλο εἶναι ἢ τὸ θῦμα τῶν κοινωνικῶν, οὕτως εἰπεῖν, προλήψεων καὶ οὐ ἐν τούτοις ἡ ἐντύπωσις οὐσιωδῶς διαφέρει τῆς ἐκ τῶν δραμάτων τοῦ Ἴψεν παραγομένης ἐντυπώσεως; Καὶ τοῦτο, διότι διαφέρουσι τὰ μέσα. Ἂς ἐξετάσωμεν τὴν μέθοδον μεθ' ἧς προβαίνει ὁ Göthe καὶ τὴν νεωτέραν τοῦ Ἴψεν, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν δύο δραμάτων.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Göthe ὑπερέχει ἡ μορφὴ τοῦ Werther, ὅστις κυρίως πάσχει ἐκ φανταστικῶν δεινῶν, ἐξ ἐλλείψεως ἰδανικοῦ καὶ πληθώρας πόθων, οἵτινες, ἱκανοποιούμενοι ἢ μή, τὸν ἀφίνουσιν εἰς τὴν αὐτὴν λαχτάρκν, εἰς τὸ αὐτὸ μελαγχολικὸν συναίσθημα. Καὶ τὸ συναίσθημα τοῦτο περιγράφεται θαυμασίως ἐν ταῖς ἐμπνευσμέναις ἐπιστολαῖς του. Βλέπει τέλος τὴν Charlotte, ἣν ἀμέσως ἀγαπᾷ. Αὕτη πρόκειται νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν Albert καὶ τὸν ὑπανδρεύεται. καίπερ ἀγαπῶσα καὶ αὐτὴ τὸν Βέρθερ. Ὁ δοθεὶς κατὰ πρῶτον λόγος καὶ ὕστερον ὁ γάμος εἶνε ἐμπόδιον. Ὡς ἀνέγνωσα, αὐτὴ εἶναι ἡ κυριωτάτη θέσις τοῦ Ἴψεν καὶ ταύτην προσπαθεῖ νὰ λύσῃ. Εἰς τοῦ Göthe τὸ ἔργον ὁ ἥρως αὐτο-

κτονεῖ, ἡ δὲ αὐτοκτονία του περιβάλλεται ὅλως ποιητικὴν λάμψιν. Αὐτοκτονεῖ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀπέλπιδος ἔρωτός του ἢ ἐκ τοῦ κακοῦ ὀργανισμοῦ τῆς κοινωνίας. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Göthe ἐπεζήτησε νὰ γράψῃ ἔργον ποιητικὸν καὶ αἰσθηματικὸν καὶ ἡ ψυχή του κυρίως ἦτο καλλιτεχνική. Ἂν δὲ ὁ ἀναγνώστης ἐξάγει καί τι πλέον, εἰς τοῦτο συνεργάζεται μετὰ τοῦ συγγραφέως ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς ὑποθέσεως.

Ὁ Werther προτιμᾷ τὸν θάνατον οὐχὶ ἐξ ἠθικῶν λόγων, ἀλλὰ διότι ἀπεχθάνεται τὴν πάλην, ἡ δὲ τελευταία μετὰ τῆς Charlotte σκηνὴ τοῦ κατέδειξεν ὅτι λίαν δυσχερὴς θὰ εἶνε ἡ νίκη ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ Göthe ἐκτὸς τῶν ἄλλων προετίμησε τὴν αὐτοκτονίαν, διότι τοιοῦτο ἦτο τῆς ἐποχῆς τὸ ρεῦμα καὶ τοιαῦται ἦταν αἱ αἰσθηματικαὶ ψυχαὶ τῶν συγχρόνων του, αἵτινες παρηγορήθησαν ᾄδοντες τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ᾆσμα.

Τοὐναντίον ὁ Ἴψεν ὁρμᾶται ἐξ ὡρισμένης ἰδέας. Εἶναι ἐπαναστατικός. Πάσχει ἐξ ὑπερβολικῆς μονομεροῦς παρατηρήσεως. Ἔχει πεισθῆ ἀκραδάντως ὅτι τὰ παρόντα δεινὰ γεννῶνται ἐκ τοῦ κακοῦ καθεστῶτος. Ὁ γάμος κατ' αὐτὸν σήμερον εἶναι κῦβος, ὃν παίζουσιν οἱ σύζυγοι τῇ κοινωνικῇ προλήψει ὑπείκοντες. Λέγουσι τοὐτέστι οἱ μέλλοντες σύζυγοι πρὸς ἀλλήλους. «Ἠξεύρομεν ὅτι οἱ ἑνώσεί μας θὰ ἀποβῇ δυστυχής, ὅτι θὰ καταστήσωμεν τὰ τέκνα μας δυστυχῆ, διότι δὲν ἀγαπώμεθα καὶ θὰ διαμείνωμεν ξένοι πρὸς ἀλλήλους, ἢ διότι εἶσαι μέθυσος ἢ μονομανὴς ἢ εἴμεθα ἀσθενεῖς ἀμφότεροι. Ἀδιάφορον ἂς ἑνωθῶμεν καὶ ἂς παίξωμεν τὴν γνωστὴν κωμῳδίαν ὡς τόσοι ἄλλοι». Διὰ τοῦτο ὁ γάμος κατὰ τὸν Ἴψεν, ὡς σήμερον γίνεται, στερεῖται πάσης ἠθικῆς. Δεύτερον διατὶ νὰ εἶναι διὰ βίου ἀναπόσπαστος δεσμός; «Ὅτε συνήλθομεν εἰς γάμον, ἠπατώμεθα περὶ τῶν ἀμοιβαίων αἰσθημάτων. Τώρα ὅτε ἐννοήθημεν, ἂς χωρίσωμεν». Ὁ κρατῶν θεσμὸς τὸ ἀπαγορεύει, τὸ διαζύγιον ἔχει ὡρισμένους λόγους μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς λύσεως τοῦ γάμου ἁπλῇ συναινέσει. Ἰδού, ἀπαντᾷ ὁ Ἴψεν, ποῦ ἔγκειται τὸ κακόν. Διατὶ νὰ μὴ κατασταθῇ οὗτος ἁπλοῦν συνάλλαγμα, ἐν ᾧ ἕκαστος νὰ ἐπιζητῇ τὴν εὐτυχίαν του καὶ πᾶς ὁ μὴ ἀρεσκόμενος νὰ ἀποχωρῇ; Καὶ τὴν ἰδέαν του ταύτην ὑποστηρίζει οὐχὶ διὰ θεωριῶν ἀλλὰ διὰ παραδειγμάτων εἰλημμένων ἐκ τοῦ συγχρόνου νορβηγικοῦ βίου. Οὕτω εἰς τοὺς «Βρυκόλακας», ἐὰν ἡ κυρία Ἄλβιγγ, πνεῦμα ἐμπεφορημένον, ὡς ἐκ τῶν δυστυχημάτων αὐτῆς, τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἴψεν, δὲν ὑπήκουεν εἰς τὸν ἱερέα Μάνδερς, ἀλλ' ἔπραττε ὅ,τι ὁ νοῦς τῆς ὑπεδείκνυε, δὲν θὰ διήρχετο ζωὴν θλιβερωτάτην, ψευδομένη αἰωνίως πρὸς ἑαυτήν, πρὸς τὸν σύζυγόν της καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὸ χείριστον δίδουσα τὴν ὕπαρξιν εἰς ἀτυχὲς πλάσμα, τὸν Ὄσβαλδ, ὅστις μὲ τὰ εὐγενέστατα αἰσθήματα πεπροικισμένος καὶ καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας ἔμπλεως, πληρώνει φόρον ἀπαίσιον εἰς τὴν κληρονομικότητα. Ἂν κατέρριπτε διὰ χειρὸς θαρραλέας τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα, δὲν θὰ περιήρχετο εἰς τὸ οἰκτρὸν σημεῖον, αὐτή, ἡ μήτηρ, νὰ δώσῃ τὸν θάνατον εἰς τὸ τέκνόν της διὰ νὰ τὸ λυτρώσῃ καταστάσεως εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ὁποίας φρίττει. Καὶ ἡ πικρία της δὲν ἔχει ὅρια κατὰ τοῦ Μάνδερς, ἐναρέτου κατὰ τὴν σημερινὴν σημασίαν ἀνθρώπου, κυρίως ὅμως ἐκπροσωποῦντος σύστημα, ἢ μᾶλλον ὁλόκληρον κόσμον, τραφέντα ἀπὸ τὰς ἀρχαίας ἰδέας, μεγαλυνθέντα δὲ καὶ ἀνανεωθέντα διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας. Κατὰ τὰς ἰδέας της ὁ Μάνδερς τί καλλίτερον θὰ ἔπραττε, ἢ ἂν συνεμερίζετο τὸν ἔρωτα ὃν τοῦ προσέφερεν, ὅτε, φεύγουσα τὴν ἀκολασίαν καὶ βδελυγμίαν τοῦ συζύγου, προσήρχετο πρὸς αὐτὸν ἱκέτης; Ἀντὶ τούτου προετίμησε νὰ τῆς ὑποδείξῃ αὐστηρῶς τὸ καθῆκον. Καὶ ἡ γυνὴ αὕτη πράγματι ἐξετέλεσε τὸ καθῆκον της, ὑπερβᾶσα αὐτό, καὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν παρέστη πρὸ τοῦ οἰκτροῦ θεάματος τοῦ υἱοῦ της, μεταμορφωθέντος εἰς τὸν ἀρχαῖον Ἄλβιγγ, μὲ τὰ αὐτὰ ζοφερὰ καὶ ἀχαλίνωτα πάθη, τὴν κτηνώδη καὶ βδελυρὰν ἀκολασίαν, τὴν ἀπαισίαν καὶ φρικώδη ἐγκεφαλικὴν μαλάκυνσιν καὶ τὸ χείριστον μὲ τὴν συναίσθησιν τοῦ πάθους του. Πῶς κατασπαράττουσι τὴν δυστυχῆ μητέρα, οἱ λόγοι αὐτοῦ ζωηρὰ ἠχὼ σκέψεων πολλάκις στροβιλησθεισῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ της, καὶ πῶς μετ' ἐγκαρτερήσεως ἀπιστεύτου ἀκούει καὶ ἐπιδοκιμάζει πράγματα, ἅτινα πᾶσα ἄλλη φρίττουσα ἤθελεν ἀκούσῃ; Διατηρεῖ δὲ τὴν στοργὴν αὐτῆς ἀπαραμείωτον, διότι συναισθάνεται ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία, ἀποδεικνύουσα τοῦτο ὅτε τοῦ δίδει τὸ δηλητήριον.

Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου σχηματίζονται καὶ ἄλλαι εἰκόνες. Διὰ τῆς φαντασίας συμπληρόνει τὸ δρᾶμα καὶ πέρα τοῦ πραγματικοῦ. Φαντάζεται τὴν κατόπιν ἀπελπισίαν τῆς Ἄλβιγγ· ποῖος θέλῃ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν πᾶν ὅ,τι ἐθυσίασε γενναίως πρὸ τοῦ κοινωνικοῦ βωμοῦ, τὴν νεότητα, τὸν χαθέντα ἔρωτα, τὴν παράφορον στοργὴν καὶ τὰ γενναῖα καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα, τὰ πόσον θλιβερῶς περαιωθέντα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ὄσβαλδ.

Καὶ ἀμέσως ἐξ ἀντιδράσεως, ἀπὸ τὴν περιπαθῆ ταύτην κατὰ τοῦ κρατοῦντος συστήματος εὐγλωττίαν, ὁ ἀναγνώστης σκέπτεται τί θὰ συνέβαινεν ἂν ἡ Ἄλβιγγ ὑπήκουεν εἰς τὰς ἰδίας σκέψεις· ὁ Ἄλβιγγ μόνος τοὐλάχιστον θὰ ἐβασανίζετο, χωρὶς νὰ ἀρίσῃ τόσα καταστρεπτικὰ ἔχνη τῆς διαβάσεώς του, ἐφ' ὧν ἔμελλε νὰ χαραχθῇ εὐρύματος δρόμος συμφορῶν ἀπαισίων. Καὶ τὸ συμπέρασμα τίς πταίει; Ἡ σημερινὴ ὀργάνωσις τῆς κοινωνίας.

Ἔλθωμεν εἰς τὸ δεύτερον δρᾶμα. Ἡ Νόρα λατρεύει τὸν σύζυγόν της Τόρβαλδ, πιστεύει δὲ τόσον εἰς τοῦτο, ὥστε θυσιάζει καὶ αὐτὴν τὴν τιμήν της, καθισταμένη πλαστογράφος, χάριν τῆς ζωῆς τοῦ συζύγου της. Εἶχον ἀνάγκην χρημάτων διὰ τὸ ταξείδιον, ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ Τόρβαλδ. Καὶ αὐτή, ἡ μικρὰ κούκλα, ἡ αἰωνίως γελῶσα, ἡ παίζουσα τὸ κρυφτὸν μὲ τὰ τέκνα της, καὶ θεωροῦσα τὸ βίον ἀνέφελον καὶ ἀείποτε μειδιῶντα, χάριν τοῦ ἱερωτάτου κατ' αὐτὴν σκοποῦ προβαίνει εἰς πρᾶξιν, ἧς τὰς συνεπείας ἀτελῶς συναισθάνεται. Ὁ Grogstad, πλαστογράφος καὶ αὐτὸς εἶναι εἰς θέσιν νὰ τῆς δανείσῃ, ἀλλ' ἀπαιτεῖ ὑπογραφὴν ἐγγυητοῦ, καὶ τοιοῦτος εἰς τὴν Νόραν ὑπάρχει μόνον ὁ θνήσκων πατὴρ αὐτῆς. Οὗτος ἀπέθανε πρὶν δυνηθῇ κἂν νὰ μάθῃ τι, ἡ δὲ Νόρα, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του φέρει ἔγγραφον μὲ πλαστὴν πατρικὴν ὑπογραφήν. Αὐτὴ ἡ κούκλα, ὅπως καὶ ἂν ἐξετασθῇ, ἦτο πολὺ ἐλαφρὰ διὰ νὰ προβῇ ἐν ἐπιγνώσει εἰς τοιοῦτον ἔγκλημα.

Ἐπίστευεν ὅτι ὁ νόμος διακρίνει ἀπὸ πράξεως πρᾶξιν σκοπῶν τὰ αἴτια καὶ ὅτε ὁ Grogstad τὴν ἐξάγει τῆς ἀπάτης, μένει ἔκπληκτος, καταβοῶσα τῆς ἀδικίας τῶν νόμων.

Τὰ χρήματα οὕτω ἐλήφθησαν, τὸ ταξείδιον ἐγένετο, ὁ Τόρβαλδ ἀνέκτησε τὴν ὑγείαν. Ἡ εὐτυχία διεγέλα εἰς τὴν Νόραν καὶ τὸ μέσον δι' οὗ ἔφθασεν εἰς αὐτὴν, ἀπεσβέσθη σχεδὸν ἐκ τῆς μνήμης της καὶ τῆς ἐφαίνετο πλέον ὡς ὄνειρον κακόν. Καὶ ἐπέρασεν εὐτυχὴς ὀκτὼ ἔτη. Ἤδη ὁ Grogstad, ἔχει ἀνάγκην τῆς μικρᾶς θέσεως, ἣν μετὰ πολλὰ κατώρθωσε νὰ λάβῃ, ἐν τῇ Τραπέζῃ, ἧς

διευθυντὴς νῦν καθίσταται ὁ σύζυγος τῆς Νόρας Τόρβαλδ, καὶ ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς χάριν τῆς κλονισθείσης ὑπολήψεώς του καὶ πρὸς δημιουργίαν νέου μέλλοντος. Ὁ Τόρβαλδ εἶναι διατεθειμένος νὰ τὸν ἀποπέμψῃ καὶ τοῦτο ὁ Grogstad γινώσκει. Ἔχει εἰς τὴν κατοχήν του τὴν πλαστὴν συναλλαγματικὴν, ἀπειλεῖ δι' αὐτῆς τὴν Νόραν, ἥτις ἔντρομος ἀφυπνίζεται διὰ νὰ εὑρεθῇ ἐν τῇ σκληρᾷ πραγματικότητι. Ἂν ἐμάνθανεν ὁ σύζυγός της πῶς θὰ ἀπεδέχετο τὸ ἔγκλημά της, ὅπερ ἐν τούτοις ὑπηγόρευσεν ὑπερβάλλουσα ἀφοσίωσις; Ἤθελε παντὶ τρόπῳ νὰ ἀποφύγῃ τὴν δοκιμασίαν θεωροῦσα ἄλλως τὴν εὐτυχίαν της ἀποπᾶσαν. Μία ἐλπὶς ὑπελείπετο, νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ θέσει ὁ Grogstad. Ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Τόρβαλδ, ἱκετεύει αὐτὸν, ὅστις μένει ἄκαμπτος, διότι ἀπεχθάνεται τὸν ἀρχαῖον συμμαθητὴν, οὗ ἡ διαγωγὴ καὶ τὸ ἀπαίσιον παρελθὸν βλάπτουσι καιρίως αὐτὸν ἐν τῇ νέᾳ θέσει του.

Ὁ Grogstad, ἅμα τῇ ἀπολύσει, ἀποστέλλει ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτει τὸ μυστικὸν· τὴν ρίπτει εἰς τὸ πρὸ τοῦ γραφείου τοῦ Τόρβαλδ γραμματοκιβώτιον. Ἡ Νόρα μὲ διαφόρους προφάσεις πείθει τὸν σύζυγόν της νὰ ἐπιβραδύνῃ τὸ ἄνοιγμα τοῦ κιβωτίου, ἡ δὲ πυρετώδης ἔξαψις αὐτῆς κάμνει ἐντύπωσιν καὶ εἰς τὸν Τόρβαλδ, ὅστις οὐχ' ἧττον οὐδὲν ὑποπτεύει, ἀποδίδων αὐτὴν εἰς ἀορίστους φόβους της περὶ πιθανῆς ἐκδικήσεως διὰ τοῦ τύπου ἐκ μέρους τοῦ Grogstad. Χορεύει πυρετεδῶς τὴν ταραντέλλαν εἰς τὸν χορὸν εἰς ὃν ἦσαν προσκεκλημένοι καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἡ ἐπιστολὴ περιέρχεται εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ὁ Τόρβαλδ, μανθάνων τὸ ἔγκλημα τῆς Νόρας, δὲν συλλογίζεται παρὰ ἑαυτόν. Ὑβρίζει τὴν Νόραν λέγων αὐτῇ ὅτι καθίσταται παίγνιον τοῦ Grogstad καὶ ὅτι ἡ κοινωνική του θέσις κατέρρευσε διὰ παντός. Ὅτε τέλος ὁ Grogstad, διὰ τῆς ἀφοσιώσεως τῆς παιδικῆς φίλης τῆς Νόρας ἐπιστρέφει τὰ συνάλλαγμα, ὁ Τόρβαλδ σωθεὶς, λησμονεῖ, κάμνει τὸν γενναῖον καὶ ἱπποτικὸν, συγχωρῶν ἀπὸ καρδίας τὴν Νόραν. Ἀλλ' αὐτή;

Ὁ ἄκαμπτος καὶ ἐκ ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ ἐγωϊσμὸς τοῦ συζύγου της, ἔπληξεν αὐτὴν βαθύτατα. Αὐτὴ διατὶ ἔπραξε τὸ ἔγκλημα; Χάριν αὐτοῦ καὶ μόνον. Καὶ τώρα τὸ πρῶτον αἰσθάνεται πῶς ὁ Τόρβαλδ τὴν ἠγάπησε μέχρι τοῦδε. Ἀντί, ὡς διακηρύττει περιπαθῶς, νὰ ἀνκλάβῃ γενναιοφρόνως τὸ ἔγκλημα, θυσιαζόμενος καὶ αὐτὸς χάριν αὐτῆς, τοὐναντίον τήν μαστιγώνει διὰ λέξεων, ὑπαγορευομένων οὐχὶ ἐξ ἠθικῶς ἐξεγερθείσης συνειδήσεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ ταπεινοῦ συμφέροντος· Ἡ μετέπειτα χαρὰ τοῦ Τόρβαλδ, ἐξευτελίζει αὐτήν· αὐτὸς εἶναι ἀνάξιος αὐτῆς· καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα της, πρὸς ἀποφυγὴν συμβιώσεως μετ' ἀνθρώπου καταστάντος ξένου. Αἱ ἱκεσίαι τοῦ Τόρβαλδ δὲν εὑρίσκουσιν ἠχώ, οὐδὲ κλονίζουσι τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν της καὶ τὸ δρᾶμα περατοῦται διὰ τῆς ἀναχωρήσεώς της.

Ἐδῶ ὁ Ἴψεν φέρει εἰς τὰ ἄκρα τὴν θεωρίαν, ἣν ὑποστηρίζει. Ἡ λύσις, δὲν ἐξετάζομεν ὑπὸ ἔποψιν τεχνικὴν, οὐδένα ἱκανοποιεῖ. Τόσον, ὥστε διὰ νὰ παρασταθῇ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς σημειώνει ὁ κ. Prozor, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβάλλωσι τὸ τέλος, καὶ ἡ Νόρα πείθεται νὰ μείνῃ. Καὶ τοῦτο χάριν τῆς διὰ τῆς πλοκῆς τοῦ δράματος παρασκευασθείσης οὕτω ψυχῆς τοῦ θεατοῦ, τραφείσης ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰς ἀτελεύτητον σειρὰν ὁμοίων λύσεων.

Ὁ Ἴψεν ἐν τοῖς δύο δράμασι φέρει σκηνὰς καὶ γεγονότα προὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας. Γεννῶνται ὅμω σπουδαιότατα ζητήματα. Διατὶ ὁ διαπνέων τὰ ἔργα συμβολισμὸς, παρ' ὅλην τὴν πραγματιστικὴν χροιὰν ἣν θυμασίως προσδίδει εἰς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ συμβάντα; Πρὸς τί ἐκλέγει τόσον ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις καὶ λαμβάνει πρὸς ἀπόδειξιν ὄντα παράδοξα, συντετριμμένα ἀσθενῆ; Πρὸς τούτοις γεννῶνται καὶ πλῆθος ἄλλων, ἅτινα ἡ ἀνάγνωσις ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου τοῦ Ἴψεν δύναται νὰ λύσῃ ἢ νὰ καταδείξῃ ἀδύνατον τὴν λύσιν.

Ὡς ἐκ τῶν δύο δραμάτων, καταφαίνεται ἡ τελικὴ ἐντύπωσις πολὺ διαφέρει τῆς ἐντυπώσεως οἱουδήποτε καλλιτεχνικοῦ ποιήματος, νεωτέρου ἢ ἀρχαίου ποιητοῦ. Εἶναι ἴση ἐπίσης βαθεῖα καὶ ἰσχυρὰ ὡς αὕτη, χωρὶς νὰ εἶναι ἡ πηγὴ αὐτῆς τόσον ἁγνὴ καὶ καθαρά. Ὁ Ἴψεν τέλος συμπληρώνει τὸν 19ον αἰῶνα διὰ τὴν παράδοξον συναίσθησιν τῆς συγχρόνου κοινωνίας καὶ τὰ ἀλλόκοτα καὶ ἰσχυρὰ ὄνειρα, ὑφ' ὧν τρέφεται ἡ ψυχή του καὶ εἰς ἃ προσπαθεῖ νὰ δώσῃ σάρκα καὶ ὀστᾶ πρὸς δημιουργίαν νέας κοινωνίας ἐρειδομένης ἐπὶ τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀληθείας.

(Ἀθῆναι 1901)

Ἀθηναῖος

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΑΘΛΟΥΣ

Κάμνουν γυμναστικὴν καὶ κατακόβονται! Αὐτὴ εἶνε ἡ ὁράσις των. — «Εἶμαι ἀποκαμωμένος φίλε μου! ἔκαμνα τόσην ὥραν ἀσκήσεις εἰς τὸ μονόζυγον!» Καὶ δὲν ἔχει ἥπατα ὄχι νὰ ἐργασθῇ, ὄχι νὰ περιπατήσῃ, ἀλλ' οὔτε νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ταῦτα ἀναφωνῶν. Διατὶ τότε κάμνει γυμναστικήν;

Δὲν σκέπτονται δυστυχῶς ὅλοι ὅτι διὰ ν' ἀνακουφισθοῦν οἱ μυῶνες, διὰ ν' ἀνακτήσῃ ἀληθῶς τὸ σῶμα τὰς δυνάμεις του διὰ τῆς γυμναστικῆς, πρέπει νὰ τὴν σταματᾷ μόλις ἀρχίσῃ ὁ ἐκ ταύτης κόπος. Ὁ μὴ ἐξερχόμενος δροσερώτερος ἀπὸ τὸ γυμναστήριον, δροσερώτερος καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸν νοῦν, προφανῶς ἔκαμε κατάχρησιν τῆς γυμναστικῆς. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς σωματικῆς ῥώμης δεικνύεται καὶ εἶνε αἰσθητὴ ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως καὶ ὄχι ἐκ τῆς ἐλαττώσεως αὐτῆς. Ὁ μετὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ σώματος ἔχων διάθεσιν περισσοτέραν νὰ ἐργασθῇ καθ' οἱονδήποτε τρόπον, αὐτὸς γυμνάζεται ὅπως πρέπει. Μὴν ἐκτιμᾶτε τὸν ἀθλητὴν ἀπὸ τὰ παράτολμα ἢ δύσκολα ἀγωνίσματα ποῦ ἐκτελεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν τὰ ἐκτελεῖ. Μὲ τὴν σημερινὴν νευρικὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐξαντλητικὴν ἐργασίαν, εἶνε περιττὸν νὰ ἐξαντλῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰς ὀλίγας δυνάμεις ποῦ τοῦ μένουν εἰς τὴν παράκαιρον καὶ ὑπερβολικὴν σωματικὴν ἄσκησιν. Πᾶν μέτριον ἄριστον, ἔλεγαν σοφώτατα οἱ ἀρχαῖοι. Διὰ τοὺς ἀρχίζοντας μάλιστα τὴν γυμναστικὴν εἶνε ἀπαραίτητον τοῦτο· ὅταν περάσῃ ὀλίγος καιρὸς καὶ συνειθίσουν εἰμπορροῦν ν' αὐξήσουν τὰς δόσεις τῆς γυμναστικῆς, ἡ ὁποία εἶνε ὡς τὸ ἀρσενικόν: δίδει ὑγείαν εἰς μικρὰς δόσεις, ἀλλὰ φονεύει εἰς μεγάλας;

ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Ὑδροθεραπεία κατάρρου.—Ὁ ἐγκεφαλικὸς κατάρρους, τὸ ἐνοχλητικώτατον συνάχι, ἰδίως τὸ καλοκαιρινὸν τὸ ὁποῖον εἶνε τόσον ἐπίμονον, δύναται νὰ θεραπευθῇ ἀσφαλέστατα, χωρὶς ἰατροὺς καὶ ἰατρικὰ, διὰ τῆς ὑδροθεραπείας. Καὶ ἰδοὺ πῶς:

Τὸ πρωὶ μόλις ἐξυπνήσετε καὶ τὸ βράδυ πρὶν κατακλιθῆτε, πλύνετε τὰ πόδια σας ἕως τὰ γόνατα μὲ κρύο νερὸ, κατόπιν δὲ τὰ τρίβετε μὲ μίαν τραχεῖαν πετσέταν μέχρις ὅτου τὸ δέρμα κοκκινίσῃ καὶ ζεσταθῇ ἀπὸ τὸ πολὺ τρίψιμο. Ἐκτὸς τούτου, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ρουφᾶτε μὲ τὴν μύτην χλιαρὸν νερὸν, μίαν δὲ ὥραν πρὸ ἑκάστου φαγητοῦ, ὡς καὶ πρωτοῦ κατακλιθῆτε πρέπει νὰ πίνετε μὲ τὸ κουταλάκι ἓν ὁλόκληρον ποτῆρι νεροῦ ὅσον τὸ δυνατὸν ζεστοῦ.

Μὲ αὐτὴν τὴν θεραπείαν τὰ μὲν ἁπλᾶ κρυολογήματα ἐξαφανίζονται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, τὰ δὲ ἐπιμονώτερα θεραπεύονται, ἂν ἐπιμένετε καὶ σεῖς εἰς τὴν ὡς ἄνω χρῆσιν τοῦ νεροῦ. Ἐννοεῖται ὅτι ἂν ἀρχίσετε τὴν ὑδροθεραπείαν μόλις αἰσθανθῆτε ὅτι ἐκρυολογήσατε, δύνασθε νὰ προλάβετε καὶ τὴν βρογχίτιδα καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀσθένειαν δυναμένην νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ κρυολογήματος.

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

Μεταξὺ μαθητοῦ καὶ διδασκάλου:

Διδάσκαλος.=Δὲν ἐντρέπεσαι, τί εἶναι αὐτά; Ἐγὼ δὲν εἶμαι ποῦ σ' ἔμαθα γράμματα;

Μαθητής.=Μάλιστα κύριε καθηγητά. Σεῖς μ' ἐμάθατε γράμματα. Καὶ τ' ἀκόνι φτιάνει τὸ ξυράφι μὰ τ' ἀκόνι δὲν κόβει.

Μεταξὺ πενθεροῦ καὶ γαμβροῦ:

— Τί νὰ σοῦ 'πῶ πενθερέ μου, ἡ κόρη σου ἔχει πολλὰ ἐλαττώματα, εἶνε θυμώδης, πεισματάρα, γλωσσοῦ!.....

— Ἔχεις δίκαιον γαμβρέ μου, γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ σκέπτομαι νὰ τὴν ἀποκληρώσω.

— !!!!

Μεταξὺ δύο γυναικῶν.

— Οὔφ καϋμένη καὶ σὺ πάντοτε νεώτερη τὴν κάνεις τὴ Μαρία.

— Σὲ βεβαιόνω. Τὸ ξέρω καλά. Εἴμεθα συνομίληκες.

— Μεταξὺ ἑνὸς ἀστυφύλακος καὶ δύο μόρτηδων, ρεμβαζόντων ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς Σελήνης.

— Βρὲ σεῖς τί κάνετε ἐδῶ;

— Σελήνιαζόμεθα Κυραστυφύλακα!

ΓΝΩΜΙΚΑ

Αἱ γυναῖκες συνήθως λησμονοῦσιν ὅλους τοὺς λατρευτάς των, πλὴν τοῦ πρώτου, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔρωτός των

Demonstier.

Ἡ ζωὴ εἶνε ἕνα μέγα κομβολόγιον ἐκ πολλῶν δυστυχημάτων συγκείμενον.

Δουμᾶς.

Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ὅσον κι' ἂν ὑποτεθῇ βίαιον, νὰ μὴ καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ χρόνου.

Βύρων.

Τὰ παιδία εἶναι τὰ ρόδα τοῦ κήπου τῆς ζωῆς.

Γκουνώ.

Τίς μωρὸς εἶπεν τὸν ἔρωτα παιδίον καὶ ὄχι Τιτᾶνα;

Βασιλειάδης.

ΑΝΤΙ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Τὸ ἐφετεινὸν Πάσχα ὑπῆρξε διὰ τὰς Ἀθήνας εὐτυχὴς ἐποχὴ παρηγόρων γεγονότων καὶ ὡραίων θεαμάτων.

Αἱ ἐπανειλημμέναι παραστάσεις τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου, ἐν τῷ μεγάλῳ δημοτικῷ θεάτρῳ, αἱ καθ' ἑσπέραν φωταψίαι τῆς πόλεως, πρὸς τιμὴν τῶν φιλοξενουμένων Κυπρίων, οἱ σχολικοὶ ἀγῶνες προσέδιδον εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ὄψιν πανηγυρικήν.

Ἐκτὸς τῶν σχολικῶν ἀσκήσεων εἴχομεν καὶ τοὺς Πανελληνίους ἀγῶνας, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ ἐπέτυχον. Ἐπίσης ἄλλο θέαμα χαρμόσυνον ἦτο τὸ Ζάππειον καὶ ἡ Κυπριακὴ ἔκθεσις, ὀφειλομένη εἰς ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἡ Κύπρος ὅπου θάλλει ὁ ἀγνότερος πατριωτισμός, καὶ ὅπου θάλπεται τὸ εὐγενὲς ὄνειρον τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος μὲ ὅλην τὴν ζέσιν ἀκοιμήτου αἰσθήματος ἀναπαρεστάθη εἰς πλῆρες πανόραμα ὑπὸ τὰς στοὰς τοῦ Ζαππείου.

Ἄλλη ἀφορμὴ πνευματικῆς ἀπολαύσεως ἦτο ἡ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου γενομένη τὴν 7 Ἀπριλίου διάλεξις περὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Γαλλίᾳ τοῦ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ καὶ καθηγητοῦ εἰς τὴν Σορβόνην κ. Ἀλφρέδου Κροαζέ. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἀπειλουμένης καταργήσεως τῆς λατινικῆς καὶ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ὡς ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος ἀπὸ τὰ εὐρωπαϊκὰ γυμνάσια σύμφωνα μὲ τὸ νέον πνεῦμα τὸ ὁποῖον φαίνεται, ὅτι ἔχουν αἱ κυβερνήσεις τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ὅτι ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐκπαιδευομένων νέων δὲν τοὺς χρειάζονται τόσοι φιλόσοφοι ὅσον ἄνδρες δράσεως.

Ὁ κ. Κροαζὲ ἀγαπῶν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὅσῳ καὶ τὴν νεωτέραν συνέδεσε τὸ δικαίωμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης μὲ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Τέλος τὴν 23 Ἀπριλίου κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν τοῦ βασιλέως ἡμῶν ἐγένοντο ἐν πάσῃ ἐπισημότητι τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μεγάλου στρατηλάτου τῆς ἐπαναστάσεως Θεοδώρου Κολοκοτρώνη ἐν Ναυπλίῳ ὅπου συνέρρευσαν χιλιάδες ὅλαι λαοῦ. Τὴν δὲ ἑπομένην ἐκηρύχθη ἐπισήμως ἡ ἔναρξις τοῦ Γεωργικοῦ συνεδρίου ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως, γεγονὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ χαιρετισθῇ εὐφροσύνως ὑπὸ τῶν Πανελλήνων.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΤΕΝΑ